

**İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SOSYAL MEDYADA VERİ PAYLAŞIM ENDİŞESİ:
BİR ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI**

BÜŞRA TAŞKESEN ACAR

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. HASAN TURAN KARATEPE

İSTANBUL, 2022

**İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SOSYAL MEDYADA VERİ PAYLAŞIM ENDİŞESİ:
BİR ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI**

BÜŞRA TAŞKESEN ACAR

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. HASAN TURAN KARATEPE

İSTANBUL, 2022

TEZ ONAY SAYFASI

Bu tez tarafımızca okunmuş olup kapsam ve nitelik açısından, Klinik Psikoloji alanında yüksek lisans derecesini alabilmek için yeterli olduğuna karar verilmiştir.

Tez Jürisi Üyeleri

Unvan – Ad Soyad

Kanaati

İmza

_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Bu tezin İbn Haldun Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından konulan tüm standartlara uygun şekilde yazıldığı teyit edilmiştir.

Teslim Tarihi

Mühür/İmza

AKADEMİK DÜRÜSTLÜK BEYANI

Bu çalışmada yer alan tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, söz konusu kurallar ve ilkelerin zorunlu kıldığı çerçevede, çalışmada özgün olmayan tüm bilgi ve belgelere, alıntılama standartlarına uygun olarak referans verilmiş olduğunu beyan ederim.

Adı Soyadı:

İmza:

ÖZ

SOSYAL MEDYADA VERİ PAYLAŞIM ENDİŞESİ: BİR ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

Taşkesen Acar, Büşra

Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı

Öğrenci Numarası:187049012

Open Researcher and Contributor ID (ORC-ID): 0000-0002-9288-0812

Ulusal Tez Merkezi Referans Numarası:10488830

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hasan Turan Karatepe

Eylül 2022, 50 sayfa

Sosyal medya kullanıcıların, sosyal medyaya üye oldukları sırada ya da sosyal medya kullanımı sırasında paylaşımda bulunduğu kişisel verilerinin gizliliği hakkındaki endişesine yönelik çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Bu araştırmanın amacı, gün geçtikçe kullanımı yaygınlaşan sosyal medyanın, kullanıcılarında oluşturabileceği veri paylaşım endişesini niceliksel olarak değerlendirilmesini sağlayacak geçerli ve güvenli bir ölçek geliştirmektir. Geliştirilen ölçek; sosyal medya kullanımını, online ortamda mahremiyet endişesini ve online veri gizliliği kaygısını, endişe modellerini içeren ilgili literatür taraması sonucu hazırlanmıştır. İlk olarak çeşitli şekillerde sosyal medyada veri paylaşım endişesini ölçmeye yönelik soru havuzu oluşturulmuş, uzman bir ekibin değerlendirilmesine sunularak maddelerin kapsam geçerliği sağlanmıştır. Kapsam geçerliliği almış ölçek maddelerinin görünüş geçerliliğini sağlamak amacı ile 20 kişilik bir gruba uygulanmıştır. Yapılan pilot çalışma neticesinde güvenilirlik analizinde Cronbach Alpha 0,85 bulunmuştur. 26 maddeden oluşan kapsam ve görünüş geçerliliği alan Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeği (SMVPEÖ) olarak adlandırılmıştır. Bu ölçek; sosyal medya kullanıcılarının, sosyal medya kullanımına dair endişelerine ve sosyal medyadaki kişisel verilerinin gizliliğine yönelik endişeye dair bilgiler toplar. Geliştirilen ölçek maddelerinin test edilmesi için Çevrimiçi Mahremiyet Kaygısı Ölçeği (ÇMKÖ) ve Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeği (SMVPE), Türkiye’de yaşayan çeşitli illerden 18 yaş üstü ve 65 yaş altı sosyal medya kullanan

kadın ve erkek 325 katılımcıya uygulanmıştır. Araştırma sorularını test etmek için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin dokuz maddesi analiz sırasında çıkarıldıktan sonra faktör analizinde tek faktörlü yapıya sahip olabileceği görülmüştür, bu durum doğrulayıcı faktör analizi ile de onaylanmıştır. Güvenilirlik analizi için test yeniden test yöntemi, paralel formlar yöntemi ve Cronbach's alpha (.91) iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır.

Tüm sonuçlar, Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeği'nin, güvenilir ve geçerli bir şekilde ölçüm yaptığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Geçerlilik, Güvenirlik, Sosyal Medya, Veri Paylaşım Endişesi Ölçeği

ABSTRACT

INFORMATION SHARING CONCERN ON SOCIAL MEDIA: A SCALE DEVELOPMENT STUDY

Taşkesen Acar, Büşra

MA in Clinical Psychology

Student ID: 187049012

Open Researcher and Contributor ID (ORCID): 0000-0002-9288-0812

National Thesis Center Reference Number: 10488830

Thesis Supervisor: Assoc. Prof. Hasan Turan Karatepe

September 2022, 50 pages

It is observed that there are insufficient studies to measure the concerns of users about the privacy of personal data they share while attending or using social media. The aim of this research is to develop a valid and reliable measurement tool that will quantitatively evaluate the personal data sharing concern on social media, which is becoming more and more popular, can cause in users. The developed scale is prepared with the literature review including social media usage, online privacy concerns, online data privacy concerns, and anxiety models. Firstly, an item pool that contains variety of information sharing concern on social media is prepared. Secondly, the content validity of these items is provided with an expert team that was asked their opinion. After that, in order to test face validity, items with content validity were applied to 20 people. As a result of this pilot study, Cronbach alpha is found to be 0.85. Lastly, 26 items with content and face validity, a scale, which is named as Information Sharing Concern on Social Media Scale (ISCSM) is created. This scale collects information about social media users' concerns about their use on social media, their concerns about sharing their personal data on social media.

In order to test the research questions of interest, ISCSM and Online Privacy Concern Scale (OPCS) are applied to 325 participants, which are adult men and women between the age of 18 and 65, live in Turkey.

After eliminating nine items, EFA showed that the scale had one factor structure. CFA verified the one factor structure. After, test re-test method, parallel-forms method and Cronbach's Alpha (.91) internal consistency reliability analyzes are conducted.

These results show that this scale is a valid and reliable assessment tool to measure information concerns regarding information sharing in social media.

Keywords: Information Sharing Concern Scale, Reliability, Social Media, Validity

TEŞEKKÜR

Bireyler üzerinde olumsuz etkileri birçok açıdan kanıtlanmış endişe ve kullanımı gün geçtikçe yaygınlaşan sosyal medyaya dair çalışmamı destekleyen ve sorularımı içtenlikle cevaplayan tez danışmanım Doç. Dr. Hasan Turan Karatepe'ye samimiyetle teşekkür ederim.

Ölçek geliştirme süreci boyunca tüm motivasyon ihtiyacımı karşılayan, kıymetli eşim Ahmet Acar'a tüm destekleri için teşekkür ederim. İyi ki varsın.

Nitelikli bir klinik psikolog olabilmemiz için emeğini ve gayretini esirgemeyen hocalarımız ve süpervizörlerimiz, Medaim Yanık , Hasan Turan Karatepe, Taha Burak Toprak, Nilgün Öcal, Pınar Koç Yıldırım, Ayşe Nur Bayraktar, İclal Ekşioğlu Aydın, Hülya Evecek'e ve bizler için tüm süreci kolaylaştıran sevgili İbn Haldun Üniversitesi Psikoterapi Uygulama ve Araştırma Merkezi (İPAM) çalışanlarına teşekkürü bir borç bilirim.

Büşra Taşkesen Acar

İSTANBUL, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
SEMBOLLER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
BÖLÜM I GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Önemi.....	2
1.3. Araştırmanın Amacı.....	3
1.4. Araştırma Soruları ve Hipotezleri.....	3
1.5. Araştırmanın Varsayımları.....	3
BÖLÜM II KURAMSAL BAKIŞ	5
2.1. Sosyal Medya.....	5
2.1.1. Sosyal Medya İstatistikleri.....	5
2.2. Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi.....	6
2.3. Kaygı ve Endişe Tanımları	7
2.4. Kuramsal Çerçeve	10
BÖLÜM III YÖNTEM	12
3.1. Araştırma Dizaynı	12
3.2. Araştırma Evren ve Örneklemi	12
3.3. Veri Toplama Araçları	13
3.3.1. Katılımcı Bilgilendirme ve Onam Formu	13
3.3.2. Demografik Bilgi Formu.....	13
3.3.3. Çevrimiçi Mahremiyet Kaygısı Ölçeği	13
3.3.4. Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeği	14
3.4. İşlem.....	14
3.4.1. Ölçeğin Geliştirilmesi Süreci	14
3.4.2. Kapsam Geçerliliği	16
3.4.3. Görünüş Geçerliliği.....	16

3.5. Veri Kodlama ve İstatistiksel Analiz	17
BÖLÜM IV BULGULAR	18
4.1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler	18
4.2. Geçerlilik Analizi	19
4.2.1. Açıklayıcı Faktör Analizi	19
4.2.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi	25
4.3. Güvenilirlik Analizi	27
4.3.1. Test Tekrar Test Yöntemi	27
4.3.2. Alternatif Ölçek Yöntemi	27
4.3.3. İç Tutarlılık	28
BÖLÜM V SONUÇ VE TARTIŞMA	29
5.1. Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeği'nin Psikometrik Özellikleri	29
5.2. Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeği Puanlarının Değerlendirilmesi...	32
5.3. Araştırmanın Katkıları	33
5.4. Araştırmaya Ait Sınırlılıklar ve Öneriler	34
REFERANSLAR.....	36
EKLER.....	40
EK A	40
EK B	41
EK C	43
EK D	45
EK E	47
ÖZGEÇMİŞ.....	50

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 4.1. Betimsel İstatistik	18
Tablo 4.2. 26 Maddeli SMVPE Ölçeği	19
Tablo 4.3. KMO ve Bartlett's Sphericity Değerleri	22
Tablo 4.4. Açıklanan Varyans Tablosu.....	22
Tablo 4.5. Faktör Yükleri Tablosu.....	24
Tablo 4.6. Tek Faktörlü Yapının Uyum Bulguları	25
Tablo 4.7. SMVPE ve ÇMK Pearson Korelasyon Analizi	27

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4.1. Açımlayıcı Faktör Analizine İlişkin Scree Plot Grafiği	24
Şekil 4.2. Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeği (SMVPE) Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli.....	26

SEMBOLLER VE KISALTMALAR LİSTESİ

akt.	Aktaran
Amos.	Yapısal Eşitlik Modeli Programı
ark.	Arkadaşları
APA	Amerikan Psikoloji Birliği
CFA.	Doğrulayıcı Faktör Analizi
CFI	Comparative Fit Index (Karşılaştırmalı Uyum İndeksi)
CMIN/DF	Serbestik Derecesinen Arındırılmış Ki Kare
df	Serbestlik Derecesi
Doç.	Doçent
Dr.	Doktor
DSM	Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı
EFA.	Açımlayıcı Faktör Analizi
GFI	Goodness Of Fit Index (İyilik Uyum İndeksi)
ISCSM	Information Sharing Concern on Social Media Scale
N	Örnekleme
NFI	Normed Fit Index (Normlaştırılmış Uyum İndeksi)
SMVPE.	Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeği
OPCS	Online Privacy Concern Scale
p	Anlamlılık Düzeyi
R	Pearson testinde korelasyon katsayısı
SPSS	Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı
RMSEA	Root Mean Square Error of Approximation (Yaklaşık Hataların Ortalama Karakökü)
SS	Standart Sapma
T.C	Türkiye Cumhuriyeti
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
\bar{x}	Ortalama
z	z değeri

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Baltacı (2019), yüz yüze iletişimde kaygı yaşayan gençlerin, sosyal medya platformlarının sahip olduğu çevrimiçi iletişim özelliği sebebiyle bu kaygıyı daha az yaşadıklarını ve bu nedenle sosyal medya iletişimini tercih ettiklerini bildirmiştir. Sosyal kaygı yaşayan bireyler için güvenli bir liman olan sosyal medya iletişimi, kullanıcılar için her yönden güvende, özellikle verilerinin gizliliği konusunda da güvende hissetmelerini sağlamakta mıdır? sorusu hakkında çok az şey bilinmektedir. Ayrıca, dünya çapında yasalar ile verilerin kötüye kullanımına karşı alınan önlemlere rağmen sosyal medya kullanıcıların sosyal medya kullanımı sırasında veri paylaşım endişesi yaşamakta mıdır? ve ne derece endişe yaşamakta olduğuna dair pek fazla araştırma bulunmamaktadır.

Bu çalışmada sosyal medya kullanıcılarının olası gizlilik ihlallerine karşı deneyimledikleri kaygı; zihinsel bir eylem olan endişeye dönüşüyor mu? Ayrıca, bu endişenin seviyesini ölçmeyi amaçlamaktadır. Bireylerin sosyal medyada veri paylaşım endişeleri yüksek düzeyde ise bu endişe bireylerin yaşamında nelere mal oluyor olabilir? Sosyal hayattan uzaklaşmalarına ya da online olarak kolaylıkla yapabilecekleri gündelik işlemlerini veri paylaşım endişesinden dolayı kendileri için zor ya da maliyetli bir şekilde çözmelerine mi sebep oluyor? Bunlara ek olarak, sosyal medyada veri paylaşım endişesinin yüksek olması, online dolandırıcılıklara karşı daha kırılgan olunmasına sebep olabilmektedir.

Bu çalışmada, bu sorunlara ışık tutmak ve sosyal medyada veri paylaşım endişesini değerlendirecek nesnel bir ölçüm aracını literatüre kazandırmak hedeflenmektedir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Türkiye’de sosyal medya kullanıcılarının sosyal medya kullanımından memnun olduğu bilinmektedir. Sosyal medya kullanıcılarına fiziksel olarak bir arada olmak gereksiz üstelik hızlı bir şekilde iletişim fırsatı sunduğu için sosyal medyanın yaygın bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Teknolojinin gelişmesi ile hayatımıza giren ve hayatı kolaylaştırmaya yardımcı olan sosyal medya; kullanımın yaygınlaşması ile birçok sorunu da beraberinde getirmektedir (Çömlekçi ve Başol , 2019). Sosyal medyada veri paylaşım endişesinin de bunlardan biri olduğu düşünülmektedir. Zaman zaman münferit olarak gündeme gelen sosyal medya da kişisel verilere yönelik gizlilik ihlalleri, kullanıcıların tedirgin olmasına sebep olabilmektedir. Bu sebepten dolayı oluşan korku ve kaygı toplumu etkisi altına alan önemli bir sorundur (Eroğlu, 2018). Bireylerin günlük hayatta olduğu gibi sosyal medyada da mahremiyetlerini koruması ve önem vermesi kişisel bilgilerini sosyal medyada dikkatli bir şekilde kullanması her ne kadar önemsenmesi gereken bir durum olsa da kaygı bozukluklarında olduğu gibi eğer bu kaygı davranışsal aşırılıklara yol açıyorsa, bireylerin hayatını olumsuz etkileyebilmektedir. Kaygının bir kognitif baş etme biçimi olan endişeye dönüşmesi kişilerin sosyal medyanın birçok faydalı özelliğinden mahrum kalmasına sebep olabilir. Bu ölçek bireylerin sosyal medyada veri paylaşım endişesinden dolayı olası yaşamış oldukları duygusal, düşünsel ve davranışsal eylemlerini fark etmelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Endişesi yüksek olan bireyler için sosyal medyada veri paylaşım endişesinin bireyleri nasıl etkilediğini fark etmeleri ve bu endişeden dolayı deneyimledikleri aşırılıkları gözden geçirmelerine fırsat sağlayabilecektir.

Mevcut ölçekler, kullanıcılarının sosyal medyada görünüş kaygısı, mahremiyet kaygısı, etkileşim kaygısını ölçmektedir, çevrimiçi yaşantılara yönelik pek az endişe ölçeği bulunmaktadır. Sosyal medyada veri paylaşım endişesini ölçen bir ölçek geliştirmek bu boşluğu doldurmak açısından oldukça önemlidir.

Bu ölçek, bireylerin yaşamında önemli yer tutan sosyal medya konusunda yapılacak olan ileriki çalışmalarda kullanılabilir. Ayrıca, sosyal medyanın bireyler üzerine etkilerini merak eden psikiyatristler, psikologlar, sosyal çalışmacılar şirketler ve devlet kurumları tarafından sosyal medyada veri paylaşım endişesi ölçeği bir ölçüm aracı olarak kullanılabilir.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada amaç sosyal medya kullanıcısı olan 18-65 yaş arası tüm sosyal medya kullanıcıları için sosyal medyada veri gizliliği endişesini değerlendirecek bir ölçüm aracı geliştirmektir. Sosyal medya platformları günümüzün sık kullanılan; eğlence, bilgilendirme ve iletişim aracı olmasıyla birlikte kişisel verilerin de kullanıma açık bir risk barındırması kullanıcıları endişelendirmektedir (Yanık, 2019). Sosyal medyada veri paylaşım endişesi ölçeği bu endişenin şiddetini ölçmeye yönelik bir adımdır. Bu çalışma sayesinde güvenilirlik ve geçerlilik çalışması yapılmış, sosyal medyada veri paylaşım endişesi düzeyini ölçen psikometrik bir ölçeğin literatüre kazandırılması hedeflenmektedir.

1.4. Araştırma Soruları ve Hipotezleri

1. Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeği geçerli ölçüm yapmakta mıdır?
2. Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeği güvenilir ölçüm yapmakta mıdır?

Bu bağlamda araştırmanın hipotezleri aşağıdaki şekildedir:

H1: Yetişkinlere yönelik geliştirilen Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeği geçerli bir ölçüm aracıdır.

H2: Yetişkinlere yönelik geliştirilen Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeği güvenilir bir ölçüm aracıdır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın örnekleme, yöntemi ve ölçüm araçlarına ilişkin varsayımları aşağıdaki gibidir:

1. Araştırmaya katılanların en az 1 sosyal medya sitesini kullandığı ya da kullanmakta olduğu varsayılmaktadır.
2. Kendilerine verilen veri toplama araçlarını içtenlikle ve nesnel olarak yanıtladıkları varsayılmaktadır.

3. Katılımcıların, cevaplanması istenen sosyal medya kullanımı sırasında deneyimledikleri düşünce ve duygularını olduğu gibi yanıtladıkları varsayılmaktadır.
4. Araştırmada verileri analiz etmek üzere uygulanan analiz yöntemlerinin geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır.

BÖLÜM II

KURAMSAL BAKIŞ

2.1. Sosyal Medya

İnternet günümüz toplumunun vazgeçilmez bir parçası olduğu düşünülmektedir. İlk olarak 1960'lı yıllarda askeri bilgi akışını sağlamak amacı ile kullanılmaya başlanan internet 1989 yılında ticarete de kullanılmaya başlanmıştır. 2005 yılında Web. 2.0 teknolojisinin geliştirilmesi sonucu iletişim amacı ile kullanılan internet; kişiler arasında sosyal bir alan olarak da kullanılmıştır (Boyd ve Ellison, 2007). Sosyal medya ortamı bireylerin eskiden tanıdığı fakat şu anda görüşemediği arkadaşlarını bulma, arkadaşlarının tanıdığı kişiler ile tanışma, tanımadığı insanlarla tanışma ve kendi kişisel çevresini oluşturma imkânı bulmasını sağlamıştır. Bu gelişmeler bireylerin internet ve sosyal medya ile olan ilişkisini geliştirmiş ve sosyal medyanın kişiler arasında yayılmasına neden olmuştur (Aslan, 2020).

2.1.1. Sosyal Medya İstatistikleri

We Are Social (2020), raporuna göre, dünyada 3.8 milyar sosyal medya kullanıcısı bulunmaktadır. Facebook'un 2,27 milyar Twitter'ın 336 milyon aktif kullanıcısı ve Instagram'ın ise 1 milyar kullanıcısı olduğu bilinmektedir. İnsanlar ortalama olarak günde 2 saat ve 15 dakika sosyal medya ağlarında vakit geçirdiği tespit edilmiştir. Pazarlamacıların %90'ından fazlası sosyal medyanın etkili ve başarılı bir pazarlama alanı olduğuna inanıyor. Tüketicilerin ise %71 'i ise iyi bir sosyal medya hizmeti deneyimi olan markaları diğerlerine tavsiye ediyor. Facebook Messenger ve WhatsApp, en iyi mesajlaşma servisidir ve internet kullanan bireylerin %50 si bu platformları mesajlaşmak için kullanıyor.

We are Social Turkey, Hootsuit (2020), Türkiye'de bir önceki yıla göre internet kullanım oranınının 3,7 milyon arttığı, sosyal medya kullanıcısı sayısının %11 artış miktarı ile 60 milyon olduğu tespit edilmiştir. Ocak 2020'de Türkiye'de sosyal medya kullanıcı sayısı toplam nüfusun %70,82'sine denk gelmektedir. İnternete bağlanan

kişilerin günde 8 saat online olduğu bu 8 saatin 3 saatini sosyal medyaya ayrılmakta olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu (2021)'na göre internet kullanımı Ağustos 2020 itibariyle yüzde 79,0 ve bu oran bir önceki yıl yüzde 75,3 idi. İnternet kullanım dağılımı erkeklerde % 84,7 kadınlarda % 73,3 olarak kaydedilmiştir. 2020 yılında hanelerin evden internete erişim imkanının % 90,7 olduğu bir önceki yıl bu oranın % 88,3 olduğu tespit edilmiştir.

TÜİK (2019), verilerine göre Türkiye'de girişimcilerin internete erişim oranı %94,9 olmuştur ve her iki girişimciden biri firma olarak sosyal medya hesabı kullandığını bildirmektedir.

Türkiye'de bireylerin sosyal medya kullanımından genellikle memnun olduğu, sosyal medya uygulamalarından en fazla Instagram'ın tercih edildiği, kadınların erkeklere oranla daha yüksek oranda sosyal medya kullanımı olduğu tespit edilmiştir (Uslu 2021). Kadınlar sosyal medyayı içerik üretmek ve iletişim amacı ile kullanmaktadır. Kadınlar hem sosyal medyada daha fazla paylaşım yapıyor hem de sosyal medyada gerçek hayatta sosyal çevrelerinde bulunan kişiler ile iletişim kurmak için güvenli bir ortam olarak görüyor. Erkekler ise kadınlara göre sosyal medyayı daha çok yeni bireyleri tanımak amacı ile kullanıyor ama tanımadıkları kişiler ile iletişime geçme konusunda kendisini yeterince güvende hissedip hissetmediği bilinmemektedir (Fidan ve Acar- Şentürk, 2016).

2.2. Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte, bireylerin online sosyalleşme araçları da gelişmektedir ve bu durum gün geçtikçe bireylerin teknoloji ile olan bağımlılığını güçlendirmektedir. Sosyal medya platformlarına yenileri eklenmektedir ya da mevcut uygulamalara yeni çevrimiçi kullanım özellikleri eklenmektedir. Yeni eklenen uygulamalar ve özellikler kullanıcılara sosyal medyada güzel vakit geçirme, konfor sağlama vb imkanlar sağlamaktadır. Sosyal medya teknolojisinin gelişmesi ile oluşan güzel gelişmelerin yanı sıra kullanıcıların tedirgin olmasına sebep olan gelişmelerde yaşanmaktadır. Art niyetli kişiler, sosyal medya kullanıcılarının şifrelerini ele geçirip

sosyal medya hesaplarına ve kişisel verilere erişebilmektedirler. Tehdit edilme, şantaj yapılması, hırsızlık, online dolandırıcılık yaşanan sıkıntılar arasındadır. Bu durumların yaygınlaşması sosyal medya kullanıcılarının endişelenmesine sebep olmaktadır. Şimdiye kadarki bilinen en büyük veri ihlali 2013'de yaşanan 3 milyar Yahoo kullanıcısının telefon numaraları, doğum tarihleri ve güvenlik sorularının hacklenmesi olduğu tespit edilmiştir. 2021 yılında siber suç zarar maliyeti 3 trilyon dolardan 6 trilyon dolara çıkacağı öngörülmektedir (URL1, 2021).

İnternet veya sosyal medya kullanımı sırasında aranılan bir nesnenin daha sonra reklam olarak bireylerin karşısına çıkması; sosyal medyada kullanıcıların online ortamdaki davranışlarının ve verilerinin 3. şahıslar ile paylaşıldığı yönünde şüphelenmelerine sebep olabilmektedir. Bu durum, kullanıcılar kişisel verilerini, isteklerini, ihtiyaçlarını, kişisel resimlerini, düşüncelerini ve günlük durumlarını paylaştığı ortamda güvende hissetmemesine neden olabilir. Hatta, kişisel verilerin üçüncü şahıslara pazarlanabileceği, aleyhinde kullanılabilmesi ve başkalarının art niyetleri için kullanılabilmesi gibi ihtimaller kullanıcıların kaygılanmasına ve endişelenmesine sebep olabilmektedir. Özetle, kolay ve hızlı bir şekilde iletişime geçme imkanı sağlayan sosyal medya platformlarında, bu ve benzeri olaylar kişilerin sosyal medya kullanımı ve sosyal medyada veri paylaşımı konusunda endişelenmesine neden olmaktadır.

2.3. Kaygı ve Endişe Tanımları

Kaygı: Bireylerin gergin hissetmelerine sebep olan bir çeşit duygudur, endişe verici düşünceler ve bedensel semptomlar kan basıncının yükselmesine sebep olabilir (APA, n.d.).

Endişe: Korku ve kaygı süreciyle yakından ilgilidir, kontrol edilemez olumsuz düşünce ya da imgelerin zincirlenmiş halidir, sonucu belirsizdir fakat olumsuz sonuç olasılığı olan bir konuda zihinsel problem çözme girişimidir (Berkovec, 1994). Bir zamanlar kaygının bilişsel bileşenleri ile aynı anlama geldiği düşünülse de endişe; kaygının alt kümesinde daha geniş ve spesifik bir yapıya sahip olduğu ortaya çıkmıştır (Davey ve Wells, 2006).

Mathews (1990), endişe olası tehditler karşısında tetikte kalmayı sağlayan bilişsel bir süreç olduğunu, tehdit yaratan durum hakkında çeşitli senaryolar oluşturarak olumsuz sonuçlardan kurtulmak için endişenin kullanıldığını belirtmiştir. Bilinenin aksine, endişenin; kaygının bir bileşeni değil problem çözümünün bir parçası olduğunu vurgulamıştır.

Endişe, kişinin karşılaştığı belirli sorun veya olumsuz içsel yaşantılara karşı verdiği bilişsel bir tepki olarak ele alınmalıdır (Borkovec, 1994). Ayrıca, endişe olumsuz duyguyu uyandırıyor ve bu duygunun sürdürülmesine neden oluyor. Endişe sempatik sinir sistemini (savaş veya kaç) uyarıyor, parasempatik sinir sistemini (dinlen ve sindir) ise devre dışı bırakıyor. Bu durumda kardiyovasküler aktivitenin artmasına yani kalp ritminin hızlanmasına neden olmaktadır.

Hirsch ve ark. (2013), endişe gerçekleşme olasılığı belki de çok düşük olan bir durum için sıklıkla stres yaşamak olarak nitelendirmektedir. Endişeli olma durumunun bireyleri olası kötü sonuçlara hazırlamak gibi bir görevi bulunduğu, beklenen tehdit durumunda bireylerin gafil avlanmasına engel olabileceği düşünülmektedir. Aslında bu sürecin, hazırlıklı başa çıkma veya problemi çözme yerine endişe olarak adlandırılması olası değildir. Endişe bazı yönleriyle problem çözmeye benzer fakat tatmin edici bir sonuca götürmek yerine, sanki çözüme ulaşmaksızın tehlike sürekli olarak prova ediliyormuş gibidir. Aşırı endişeli olma durumunda, gerçek dünya ile hiçbir referansı olmayan problem çözme ile açıkça uyumsuz olan tamamıyla hayali tehdit senaryoları oluşturulmasına sebep olur. Endişe daha çok problem çözmeye başarısız girişimler ise o zaman belki de endişeliler çözümsüz sorunları çözmeye çalışıyordur.

Yaygın kaygı bozukluğundan (gerçekçi olmayan, aşırı endişeli olma hali) müzdarip olan kişiler ile yapılan çalışmalarda sürekli olarak kaygı, korku ve endişe yaşayan kişilerin, yeni bir kaygı yaratıcı uyarılarla karşılaştıklarında yaşadıkları semptomlar ölçülmüştür. Yaygın anksiyetesi olan bireylerin olumsuz duygu yaratacak duruma tekrar maruz kaldıklarında endişeyi yine şiddetli deneyimledikleri ifade edilmiştir. Yaygın anksiyete bozukluğu olmayan kontrol grubuna göre daha az endişe ve kardiyovasküler aktiviteye sahip olmadığı tespit edilmiştir (Newman ve ark 2013). Bu durum göstermektedir endişe aslında bir problem çözme mekanizması değildir, insanları istenmeyen durumlara hazırlamakta herhangi bir faydası yoktur.

Griffiths ve Kuss (2017) gençler arasında sosyal medyada herhangi gelişmeyi kaçırma kaygısından dolayı sosyal medyayı daha çok kullandıklarını ve bu durumun gençlerde sosyal medya bağımlılığına sebep olduğunu belirtmiştir. Yapılan araştırmalardan özetle, yoğun endişenin yıkıcı sonuçlara mal olduğu vurgulanmaktadır. Aynı şekilde, sosyal medyada veri paylaşım endişesini de yüksek düzeyde yaşayan bireyler için endişe olumsuz sonuçlara neden olabilir.

Gifford (1996) 'a göre davranış bozuklukları işlevsel tanı boyutunda sınıflandırılması gerekmektedir. Psikopatolojiyi sendroma dayalı sınıflandırmanın yetersiz olduğunu, fonksiyonel tanı boyutlardan biri olan yaşantısal kaçınmayı referans alarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yaygın kaygı bozukluğu yaşayan bireyler için olumsuz sonuç yaratabilecek durumlar için kişilerin kaygı duygusunu deneyimlemesi normaldir fakat bu yoğun kaygılardan dolayı zihinsel problem çözme süreci olan endişe; patoloji olarak nitelendirilmektedir. Yoğunlaşan kaygı duygusundan kurtulmak ya da bu duyguyu azaltabilmek için zihinsel problem çözme sürecine benzeyen aslında yalnızca zihinsel bir eylem olan endişe; bilişsel, duygusal ve davranışsal olarak davranış değişikliğine sebep olmaktadır.

Sosyal medyada veri paylaşım endişesini değerlendirmek amacıyla geliştirilen bu ölçüm aracında sosyal medyada kişisel verilerin güvende olmayabileceğine yönelik düşüncelerden dolayı deneyimlenen kaygı duygusunu düzenlemek amacı ile geliştirilebilen zihinsel bir eylem olan endişenin ölçülmesi hedeflenmektedir. Eğer bireyler endişeyi yüksek seviyede yaşıyorsa bu durum; uzaktaki tanıdıkları ile kolay bir şekilde iletişime geçmeyi, hızlı bir şekilde kitlelere ulaşmayı ve günlük hayatta birçok şeyi hızlı ve maliyetsiz bir şekilde erişim imkânı sağlayan sosyal medya ile aralarına belki de mesafe koymalarına sebep olabilir.

Sonuç olarak, 21. Yüzyıl toplumun önemli bir unsuru haline gelen, kullanıcılarına birçok iletişim imkân sağlayan sosyal medyadan faydalanamamalarına neden olabilmektedir. Bu durum ise bireyleri gerçek hayattan uzaklaşmalarına topluma yabancılaşmalarına sebep olabilir. Yüksek düzeyde sosyal medyada veri paylaşım endişesine sahip olan bireylerin işlevselliğinde bozulmaya neden olabilir.

Bu çalışmada, Gifford (1996) davranış bozuklukları işlevsel tanı boyutunda sınıflandırılmasında olduğu gibi sosyal medyada veri gizliliği konusundaki şüphelerin

fonksiyonel tanı boyutunda değerlendirilmesini yani zihinsel bir eylem şekline oluşmasının bireyler için bir psikopatoloji olacağı düşünülmektedir.

2.4. Kuramsal Çerçeve

Borkovec (1984), mevcut endişe modeline göre endişe; kaygının bilişsel bileşeni olduğu düşünülmektedir. Endişenin herhangi bir tehdit durumuna karşı ortaya çıkan bir yanıt olduğunu farz edilir fakat endişenin kaygının bilişsel bir bileşeni olduğunu söylemenin aslında kaygının doğası hakkında pek bir şey ifade etmediği vurgulanmaktadır. Bu sebeple kaygının özelliklerinin tanınması ve diğer bileşenler ile ilişkisinin açıklanması gerektiğinin altını çizmektedir. Kaygıyı tanımlayabilmek içinde kaçınmanın ileri davranışsal analizinin yapılması gerekmektedir. Kaçınmanın anlaşılabilmesi için kardiyovasküler ritim, duygu, biliş ve davranış hakkında ileri araştırmanın yapılmasının önemini vurgulanmıştır. Borkovec ve Inz (1990) zihinsel süreçleri ölçmeye yönelik yapılan ölçümlerde bireylerin endişeyi bilişsel bir kaçınma yöntemi olarak kullandığını tespit etmiştir. Bireylerin nasıl, neden ve hangi durumlarda endişelendikleri gibi sorulara yanıt bulmaya çalışan bu kurama göre endişe; kişilerin kaygı ile başa çıkmak için kullandıkları bir bilişsel kaçınma stratejisidir (Borkovec, 1994; Borkovec ve ark., 2004).

Borkovec ve Newman (1998), endişenin farklı işlevleri bulunabileceğini ve üç farklı kaçınma seviyesi olduğunu vurgulamıştır. İlk olarak tehdit oluşturan duruma karşı tepkiyi baskılama yani tehdit yaratan unsur karşısında kardiyovasküler tepkiyi azalttığı ifade edilmiştir. İkinci olarak, tehdit yaratan durumlara karşı kişileri en kötü olasılığa karşı hazırlanmasına ve fiziksel olarak kaçınmaya yardımcı olmaktadır. Üçüncü olarak ise yoğun endişeye sahip bireylerin kendileri için büyük bir tehdit olarak algıladıkları durumlardan uzaklaşmak için daha az endişeye sebep olan konular üzerine yoğunlaştıkları vurgulanmıştır.

Bu çalışmalar ışığında özetle kaygı bir duygu çeşidi iken, endişe zihinsel bir eylem olarak tanımlanmaktadır. Bilişsel kaçınma kuramına göre endişe gelecekteki olası olumsuz sonuçları imgelemektir ve bu olumsuz sonuçlardan kurtulmak için zihinsel hazırlık yapmaktır. Bu durumun, anlık fizyolojik belirtileri baskılanmaya yardımcı olduğu düşünülmektedir (Sibrava ve Borkovec, 2006). Ergenlik dönemindeki gençlerin sosyal medya kullanımı ve sosyal medya hesap sayısı ile kaygı arasında

anlamli bir ilişki olduğunu tespit etmiştir (Barry ve ark., 2017). Sosyal medya kullanımı ve kaygı arasında anlamli ve pozitif yönlü bir ilişki vardır ve bu ilişkiyi etkileyen faktörler hakkında klinisyenlere ayrıntılı anlayış kazandırmanın kaygı tedavisine yönelik önemli bir adım olacağını belirtmiştir (Vannuci ve ark., 2017).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu kısımda araştırmada takip edilen beş temel başlık üzerinde durulur. Öncelikle araştırma dizaynı, evren ve örnekleme ait genel bilgiler detaylandırılır. Sonrasında, veri toplama sürecinde kullanılan ölçüm araçları, ardından işlem başlığında ölçek geliştirme ve uygulama prosedüründen bahsedilir. Son olarak, verilerin kodlanması ve istatistiksel olarak analiz edilmesi süreci detaylandırılır.

3.1. Araştırma Dizaynı

Sosyal medyada veri paylaşım endişesine ait veriler deneysel veri toplama yöntemi ile uyumlu olmadığı için veriler anket dizaynı ile toplanmıştır. Anket dizaynına uygun bir şekilde veriler toplamak amaçlanmıştır. Daha çok katılımcıya ulaşmak için veriler online olarak (Google Anketler) kullanılarak toplanmıştır. Ölçek geliştirme çalışmasına uygun olacak şekilde araştırma iki aşamadan oluşmuştur. Geliştirilen ölçeği, test tekrar-test güvenilirlik analizi ile de değerlendirmek için bu dizayn seçilmiştir. Bu araştırma kesitsel bir çalışmadır.

3.2. Araştırma Evren ve Örnekleme

Araştırma evrenini Türkiye’de yaşayan 18 yaş üstü ve 65 yaş altı, kronik psikiyatrik bozukluk tanısı almamış ve sosyal medya kullanımını olan kadınlardan ve erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların 18 yaş altı, 65 yaş üstü ve kronik psikiyatrik bozukluk tanısı almış olması araştırma için dışlama kriterleridir. Araştırmada uygun (convenient) örnekleme yöntemi kullanılarak sosyal medya kullanan klinik olmayan bir örnekleme ulaşılmıştır.

Boateng ve arkadaşları (2018), ölçek geliştirme çalışmasında genel bir kural olarak; her bir ölçek maddesi için en az 10 katılımcının uygun olacağını, Guadagnoli ve Velicer (1988), 300 katılımcı sayısının faktör analizi için yeterli olabileceğini ifade etmiştir. Bu çalışmalar ışığında, bu araştırmada 300 kişiye ulaşılması planlanmıştır.

Araştırmanın verileri 138 kadın ve 188'i erkek olmak üzere 326 katılımcıdan elde edilmiştir. Katılımcıların demografik bilgileri katılımcılara ait demografik bilgiler başlığı altında ayrıntılı olarak verilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmaya katılmaya gönüllü olan kişileri bilgilendirmek, araştırmaya katılım için rızalarını ve sosyodemografik bilgilerini almak amacıyla Katılımcı Bilgilendirme ve Onam Formu, Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Katılımcı temel bilgilerin alınması ardından Çevrimiçi Mahremiyet Kaygısı Ölçeği (ÇMKÖ) ve geliştirilen Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeği kullanılmıştır. Kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin tanıtıcı bilgileri bir sonraki bölümde detaylı olarak verilmiştir.

3.3.1. Katılımcı Bilgilendirme ve Onam Formu

Araştırmanın içeriği hakkında katılımcılara kısa bir bilgilendirme sağlayan form, araştırmanın gizliliği, araştırmanın katılımcı için faydaları, olası riskleri, katılımcılar için gönüllülüğün esas olduğu bu sebeple katılımcının istediği zaman çekilebileceği ve araştırmaya katılımın ortalama olarak ne kadar süreceği bilgilerini içerir. Katılımcı bilgilendirme ve onam formu araştırmanın ekler kısmında gösterilmektedir.

3.3.2. Demografik Bilgi Formu

Sosyodemografik bilgi formu katılımcılarının özelliklerinin toplanması amacıyla oluşturulmuş bir formdur. Araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formu katılımcının cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, eğitim durumu, sosyal medya kullanımı, sosyal medya kullanım deneyimleri, tıbbi ve ruhsal hastalık geçmişi hakkında bilgilerden oluşmaktadır.

3.3.3. Çevrimiçi Mahremiyet Kaygısı Ölçeği

Buchanan ve arkadaşları (2007) tarafından geliştirilen Çevrimiçi Mahremiyet Kaygısı Ölçeği orijinal formu İngilizcedir ve 16 maddeden oluşmaktadır ve tek faktördür. Türkçe'ye çevrilmesi, Türk dil ve kültüründe uyarlaması, güvenilirlik ve geçerlilik analizi Turgay Alakurt (2017) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin tamamına ilişkin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı, .89 olarak hesaplanmıştır. Türkçe versiyonu 14

madde ve 3 faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve yetişkin internet kullanıcıları için çevrimiçi mahremiyet endişesini ölçmekte güvenilir ve geçerli bir ölçüm aracı olduğu tespit edilmiştir.

3.3.4. Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeği

Sosyal medyada veri paylaşım endişesini tespit etmesi muhtemel 26 maddeden oluşan sorular literatüre ışığında hazırlanmıştır, maddeler 7 'li likert tipi derecelendirme kullanılarak derecelendirilmiştir. Literatürdeki mevcut ölçekler incelendiğinde, mevcut ölçeklerin online ya da çevrimiçi mahremiyet kaygısını ölçmeye yönelik hazırlandığı görülmüştür. İnternetin yaygınlaşması ile internetin kullanıldığı alanlarda genişlemiştir ve türlere ayrıldığı görülmektedir, sosyal medya bunlardan yalnızca birisidir.

Mevcut ölçekler spesifik bir alan çalışılmak istenildiğinde yetersiz kalmaktadır. Bu ölçek mevcut ölçeklerden farklı olarak sosyal medyaya yoğunlaşmaktadır. Ayrıca, mevcut ölçekler kaygıyı ölçerken, bu ölçekte kaygıya tepki olarak oluşan, zihinsel bir eylem olan endişenin ölçülmesini hedeflenmektedir. Hoyer ve Heidrich(2009), patolojik endişeyi tanımlarken; endişe yaratan düşüncelerin kontrol etmeye çalışıldığı zaman endişenin patolojik bir hal aldığı ifade etmiştir. Bu araştırma patolojik olarak nitelendirilebilecek sosyal medyada veri paylaşım endişesini değerlendirebilmek ve bu endişenin bireyler için olası olumsuz sonuçlarını fark ettirmeye yönelik bir adımdır.

3.4. İşlem

3.4.1. Ölçeğin Geliştirilmesi Süreci

TÜİK (2019) raporuna göre, sosyal medya toplumun her kesiminde yaygın olarak kullanılmaktadır. Yengin (2019) dijital bağımlılığın bireylerin hayatlarında birçok olumsuzluğa neden olduğunu belirtmektedir. Adıgüzel (2018) gençler gündem kaçırma korkusu nedeni ile teknolojiye bağımlı hale geldiğine dikkat çekmektedir. Bir çeşit halk sağlığı problemi oluşturabilecek bu durumun çalışılması gerektiği düşünülmüştür.

İlk olarak, bireylerin uzun vadede kendileri için olumsuz sonuçlanan davranışlara yönelmesine sebep olabilecek korku, kaygı ve endişe üzerine literatür taraması

yapılmıştır. Endişeyi, kaygı ile tetiklenen zihinsel bir eylem olarak ölçen pek az ölçek olduğu görülmüştür. Ardından sosyal medya ve endişe üzerine literatür taraması yapılmıştır, sosyal medya kullanımı ve endişeyi ölçen ölçüm araçları incelenmiştir. Bunlardan bir kaçı; Buchanan ve arkadaşları (2007), tarafından geliştirilen İnternet Kullanımına Yönelik Çevrimiçi Gizlilik Endişesi Ölçeği, İnternet Kullanımına Yönelik Çevrimiçi Gizlilik Endişesi Ölçeği, Smith ve arkadaşları (1996) Online Bilgi Gizliliği Endişesi Ölçeği ve Stewart ve Segars (2002) Organizasyonlarda Bilgi Gizliliği Endişesi Ölçeği. Bu araştırmalarda geliştirilen ölçeğin konusu ile alakalı ölçeklerin kaygıyı ele aldığı ve online başlığı altında bir çok dijital alanı (e posta, oyun, online alışveriş,vb.)içeren , gizlilik endişesi ile alakalı genel ölçümler yapan ölçekler olduğu görülmüştür.

Mevcut ölçeklerden farklı olarak, bu araştırmada sosyal medyada veri paylaşım endişesini değerlendirebilecek bir ölçek geliştirilmesi hedeflenmektedir. Ölçek geliştirme sürecinde takip edilmesi gereken aşamaları belirlemek ve oluşturulan ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik analizini ölçeğin yapısına uygun bir şekilde yapılabilmek için Boateng ve arkadaşları (2018); Tezbaşaran (1997) 'ın makaleleri detaylı bir şekilde incelenerek gerekli prosedür takip edilmiştir.

Araştırmanın amaçları doğrultusunda nicel araştırmanın daha uygun olacağı düşünülmüştür. Tezbaşaran (1997), ölçek değerlendirme çeşitleri arasında Likert tipi hazırlanmış ölçeklerin bireyin kendileri hakkında bilgi vermesi esasına göre hazırlandığını belirtmiştir, bu sebeple ölçek maddelerini derecelendirmek için Likert tipi derecelendirme kullanılmıştır.

Ölçek maddelerini oluşturma aşamasında kuramsal form-deneysel form yaklaşımı kullanılmıştır. Maddeler oluşturulurken, sosyal medyada veri paylaşım endişesinden oluşabilecek alt boyutları bilişsel kaçınma kuramı temel alınarak oluşturulmuştur. Bilişsel kaçınma kuramına göre yoğun bir şekilde kaygı hissedildiğinde kaygı duygusunun yarattığı olumsuz deneyimleri azaltmak için bireyler davranış değişikliğine giderler. Bir çeşit zihinsel problem çözme süreci olan endişe; bilişsel, duygusal ve görünür davranış değişikliği şeklinde görülebilmektedir. Bu ölçekte sosyal medyada veri paylaşım endişesinin zihinsel eylem ve görünür eylem olarak ölçülebilmesi göz önünde bulundurarak hazırlanmıştır. Ayrıca, sosyal medya

kullanıcılarının sosyal medyada veri paylaşımı hakkındaki yorumları da göz önünde bulundurularak yirmi altı maddelik madde havuzu oluşturulmuştur.

3.4.2. Kapsam Geçerliliği

24 maddeden oluşan ölçek havuzunun gerçekten ilgilendiği alanı ölçmekte midir ve bu alanda yeterliliğini test etme ihtiyacı duyulmuştur. Oluşturulan maddeler dilbilgisi, içerik ve anlam açısından alan dışı uzmanlar (2 dil bilimci) tarafından gözden geçirilmiştir. Ölçeğin ölçmek istediği kavramlar örneğin; endişenin genel kabul görmüş bir anlamı ve tanımını karşılamak konusunda yeterliliği, etki alanını açık bir şekilde tanımlamadaki başarısı ve madde içeriğinin ölçüm amaçlarıyla ilgili olması gibi kriterleri göz önünde bulundurularak değerlendirme yapılması istenmiştir. Uzmanlar tarafından gerekli görülen değişiklikler araştırmacı ve tez danışmanı tarafından değerlendirilmiş ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Böylece kapsam geçerliliği sağlanmıştır.

3.4.3. Görünüş Geçerliliği

Kapsam geçerliliğinin ardından, görünüş geçerliliğini sağlamak amacıyla ölçeğin geliştirildiği alana hâkim olan uzmanlardan ölçeğin araştırdığı alanı temsil edip etmediğini belirlemek için her bir maddeyi değerlendirmesi istenmiştir. Geliştirilen ölçek maddeleri Google Form üzerinde hazırlanmıştır. Online forma ait link psikoloji alanında çalışan üç uzmandan ve alana hâkim 15 kişilik klinik psikoloji lisans üstü eğitim programına kayıtlı psikologdan ve 2 dil bilimci ile paylaşılmış ve tüm yanıtlar kayıt altına alınmıştır. Ölçeğin doldurulması ve devamındaki geliştirilen ölçeği değerlendirme kısmının doldurulması yaklaşık 10 dakika sürmüştür.

Bu gruptan elde edilen cevaplar için güvenilirlik analizi yapılmıştır. Uzmanlardan gelen görüş bildirimleri ve değerlendirmeler doğrultusunda ölçek maddelerinde aynı şeyi ölçebileceği düşünülen 1 madde çıkarılmış ve 3 yeni madde ölçeğe eklenmiştir. Güvenirlik analizinde Cronbach's Alpha katsayısı hesaplanarak iç tutarlığı incelenmiştir. Yapılan pilot çalışmada güvenilirlik analizi Cronbach Alpha 0,85 bulunmuştur. Bu şekilde 26 maddelik ölçüm aracı oluşturulmuştur. Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi ölçeğinin olası 2 alt boyuta dağılabileceği ve boyutların görünür eylem ve zihinsel eylem olabileceği düşünülmüştür.

3.5. Veri Kodlama ve İstatistiksel Analiz

Geliştirilen Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeği, sosyal medya kullanıcıları için sosyal medya kullanımı sırasında veri paylaşım endişesini yaşıyıp yaşamadığı, yaşıyor ise nasıl bir endişe yaşadığını tespit etmeye yönelik hazırlanmış maddelerden oluşmaktadır. Veri paylaşım endişesinin bireylerde görünür ve zihinsel eylem olarak iki parametre şeklinde ölçmeye çalışılan maddeler içermektedir. Örneğin, “Sosyal medyada, veri gizliliği endişesinden dolayı kişisel (aile fotoğrafları, konum, siyasi ve dini görüşlerimi içeren) paylaşımlar yapmıyorum” gibi görünür eylem ve “Sosyal medyanın, gizlilik politikaları hakkında açık ve net bir bilgilendirme metninin olmaması beni endişelendiriyor” zihinsel eylemi işaret eden maddelerden oluşmaktadır.

Ölçek maddelerine katılımcıların kendi durumlarına uygun endişe/eylem seviyesini ölçmek için 7’li Likert tipi derecelendirme kullanılmıştır. Yanıtlar 1. Hiç katılmıyorum 2. Çoğunlukla katılmıyorum 3. Kısmen katılmıyorum 4. Ne katılıyorum ne de katılmıyorum 5. Kısmen katılıyorum 6. Çoğunlukla katılıyorum 7. Tamamen katılıyorum olarak kodlanmıştır. Yalnızca 8.madde ters kodlanmış maddedir “Sosyal medyada kişisel verilerimin paylaşabileceği düşüncesi beni endişelendirmez”. Bu madde istatistiksel analize 7. Hiç katılmıyorum 6. Çoğunlukla katılmıyorum 5. Kısmen katılmıyorum 4. Ne katılıyorum ne de katılmıyorum 3. Kısmen katılıyorum 2. Çoğunlukla katılıyorum 1. Tamamen katılıyorum şeklinde kodlanarak dahil edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, araştırma katılımcılarından elde edilen yanıtların istatistiksel analiz sonuçları sunulacaktır. Bu araştırmanın istatistiksel analizinde IBM SPSS 25 ve IBM Amos 21 programı kullanılmıştır. Toplam 325 kişilik bir örnekleme ölçekler uygulanmıştır, örneklemden daha önce psikiyatrik bozukluk tanısı olan 3 kişi çıkarılmıştır ve analize 322 kişilik bir örneklem ile devam edilmiştir. Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi için data ikiye bölündü, bir grup ile açıklayıcı faktör analizi diğer grupla ise doğrulayıcı faktör analizi yapıldı. 322 kişi içeren örneklem için sosyodemografik bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

4.1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu ile elde edilmiş değişkenler; katılımcı sayısı ve yüzde olarak incelenmiştir. İlgili veriler Tablo 4.1. de sunulmuştur ve açıklanmıştır.

Tablo 4.1. Betimsel İstatistik

		Ort	Std S.
Yaş		36,87	11,17
		N	%
Cinsiyet	Erkek	185	57,5
	Kadın	137	42,5
Medeni Durum	Evli	211	65,5
	Bekar	111	34,5
Eğitim Durumu	İlkokul	1	0,3
	Ortaokul	3	0,9
	Lise	40	12,4
	Üniversite	184	57,1
	Lisansüstü	89	27,6
Gelir	3-5 bin	53	16,5
	5-10 bin	108	33,5
	10-25 bin	77	23,9
	25 bin üzeri	33	10,2

Tablo 4.1. (devamı)

Çalışma Durumu	Çalışan	248	77
	Çalışmayan	75	23
Sosyal medya kullanım süresi	1 yıldan az	6	1,9
	2-4 yıl	32	9,9
	5 yıl üzeri	279	86,6
Hesap çalınmasına maruz kalma	Evet	84	26,1
	Hayır	238	73,9
Psikolojik Rahatsızlık	Evet	19	5,9
	Hayır	303	94,1
Psikiyatrik İlaç	Evet	12	3,7
	Hayır	310	96,2
Psikolojik Destek	Evet	66	20,5
	Hayır	256	79,5

Tablo 4.1.' de görüldüğü üzere katılımcıların yaş ortalaması 36, 87 dir. 185 erkek 137 kadından oluşmaktadır. 279 kişinin 5 yıl ve üzeri süredir sosyal medya kullanımı bulunmaktadır. 84 kişi daha önce hesap çalınması ve verilerinin kötüye kullanılması gibi online saldırıya maruz kaldığını bildirmiştir.

4.2. Geçerlilik Analizi

4.2.1. Açımlayıcı Faktör Analizi

İlk olarak katılımcılardan önemli seviyede sapkılı yanıt veren olup olmadığını araştırmak için her bir katılımcının her bir madde için z skor değerleri hesaplanmıştır. Tüm katılımcıların tüm maddeler için z skor değerlerinin -3 ve +3 arasında olması nedeniyle, sapkılı değere sahip katılımcı olmadığına karar verilmiş ve 161 katılımcı ile analize devam edilmiştir.

Tablo 4.2. 26 Maddeli SMVPE Ölçeği

Katılımcılara Uygulanan 26 Maddeli Ölçek
1. Sosyal medyada, kişisel verilerimin, üçüncü şahıslara veya şirketlere pazarlandığına dair endişelerim vardır.

Tablo 4.2. (devamı)

2. Sosyal medyadaki paylaşımlarımın, uygun olmayan bir şekilde başkalarına yönlendirilebileceği ihtimali beni endişelendirir.
3. Sosyal medyadaki kişisel verilerimin başkalarıyla paylaşabileceği endişesinden dolayı, sosyal medyayı daha az kullanmaya çalışıyorum.
4. Sosyal medyanın, güvenli bir yer olmadığını düşündüğümünden dolayı sosyal medya girişlerimi ertelediğim oluyor.
5. Kişisel verilerimin güvende olmayabileceği fikri aklıma geldiğinde sosyal medyayı rahat kullanamıyorum.
6. Sosyal medyada veri gizliliği konusundaki endişelerim nedeniyle gün içinde kendimi gergin hissedirim.
7. Sosyal medyada kişisel verilerimin gizliliği konusundaki endişelerim nedeniyle sosyal medya hesabımı kapatmayı düşünüyorum.
8. Sosyal medyada kişisel verilerimin paylaşabileceği düşüncesi beni endişelendirmez.
9. Sosyal medyada, paylaşımlarımı oluştururken verilerimin, iznim dışında paylaşılabilirliğinden endişelenirim.
10. Daha önceki paylaşımlarımın çıkar amaçlı kullanılma riski nedeniyle, veri paylaşımı yaparken tüm olasılıkları düşünüp endişelenirim.
11. Sosyal medyada, veri gizliliği endişesinden dolayı, kişisel (aile fotoğraflarımı, konumumu, siyasi ve dini görüşlerimi içeren) paylaşımlar yapmıyorum.
12. Sosyal medya uygulamalarının, verilerimi pazarlamasından dolayı reklam amaçlı çok sayıda e-posta veya mesajlar aldığımı düşünüyorum.
13. Sosyal medyadaki kişisel verilerimin benim iznim olmadan reklam amaçlı ya da başka bir amaç için kullanılacağı konusunda endişelerim vardır.
14. Sosyal medyayı kullanırken, verilerimin gizli tutulmayacağı hakkında endişelendiğimde, bir an önce sosyal medyadan çıktığım oluyor.
15. Sosyal medyadaki kişisel verilerimin (fotoğraf vb.) iznim olmadan kullanılabilirliği endişesinden dolayı arkadaş listeme sadece tanıdığım kişileri ekliyorum.
16. Sosyal medya hesabımda yaptığım paylaşımların daha sonra beni zor duruma düşürebileceğinden endişelenirim.
17. Sosyal medyada veri paylaşım endişesinden dolayı anonim hesap (kişisel bilgilerimi içermeyen; fake, çakma) kullandığım oluyor.
18. Sosyal medyada veri paylaşım endişesinden dolayı, paylaştığım verileri bir müddet sonra sildiğim oluyor.
19. İznim olmadan sosyal medya paylaşımlarımın kullanılabilirliği endişesi nedeniyle uyku sorunları yaşıyorum.
20. Sosyal medyada, kişisel veri gizlilik ihlalinin yapılabilirliğinden dolayı büyük bir tehdit olarak görüyorum.
21. Detaylı kişisel verilerimi (T.C. kimlik numaramı, doğum tarihim ve finansal bilgilerimi vb.) talep eden sosyal medya sitelerine üye olmadığımı fark ediyorum.
22. Sosyal medyanın, kişisel veri gizliliği politikaları hakkında açık ve net bir bilgilendirme metninin olmaması beni endişelendiriyor.
23. Veri paylaşımı endişelerim nedeniyle, sosyal medya platformlarındaki online satış mağazalarından alışveriş yapmam.
24. Sosyal medyada güvende hissetmediğimden dolayı arkadaşlarım ve tanıdığım kişilerle de mümkün olduğunca sosyal medyadan etkileşim kurmamaya çalışırım.

Tablo 4.2. (devamı)

25.Sosyal medyada arkadaşlarımdan gelen mesajların gerçekten kendilerinden gelmediğine ilişkin endişe duyarım.
26. Online bir virüsün, sosyal medya hesabımdan, uygunsuz içerikler paylaşabileceğine dair endişe duyarım.

Tablo 4.2. 'de sosyal medyada veri paylaşım endişesi için oluşturulmuş maddelerin ilk halini göstermektedir. Koyu gri renk ile belirtilen maddeler faktör analizi öncesinde çıkarılan maddeleri, açık gri renk ile belirtilen maddeler faktör analizi sırasında çıkarılan maddeleri göstermektedir.

• Madde Analizi

Faktör analizi öncesinde her bir madde için verilen cevapların dağılımını araştırmak amacıyla varyansları değerleri hesaplanmış ve tüm maddeler için varyansların 0,2 değerinin üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Her bir madde için verilen cevapların dağılımını araştırmak amacıyla varyansları hesaplanmıştır ve tüm maddeler için varyansların 0,2'nin üzerinde olduğu bulunmuştur. Varyansların 0,2'nin altında olması maddelere verilen cevapların değişkenlik göstermediği, o maddeye neredeyse herkesin aynı cevabı verdiği anlamına gelir, bu sebeple tahminlemede kullanılması gereksiz olacaktır. Ancak bu araştırma maddelerinde varyans sorunu ile karşılaşılması. Cevaplarda değişkenlik olması maddelerin ölçmede kullanılabileceği yönünde fikir verdi ve hiçbir madde varyans düşüklüğü nedeniyle çıkarılmadı.

Maddeler arasındaki korelasyonların incelemesi sonucu; 8, 17, 19, 21 ve 23 numaralı maddelerin diğer maddelerle çoğunlukla 0,3 ün altında bir korelasyona sahip olması nedeniyle ölçek setinden çıkarılmıştır. Korelasyon analiz sonuçlarına göre 0,7'nin üzerinde korelasyon bulunmamaktadır, bu yüzden çoklu doğrusallık nedeniyle madde çıkarılmamıştır. Geriye kalan 21 madde ile faktör analizi çalışıldı.

• Faktör Analizi

Korelasyon matris değeri 0 dan büyük, Kaiser Meyer Olkin değeri 0,886, Bartlett testi anlamlı ($p < 0,05$) olduğu görülmüştür ve bu durum datanın faktör analizi için uygun olduğu anlamına gelmektedir.

Birinci faktörün varyansın 46,741 unu tek başına açıkladığı görüldü ve bu yüksek bir açıklama oranı, ancak eigen değerlerine bakınca 3 faktörlü yapı da tercih edilebilirdi.

Döndürülmüş faktör yükleri matrisi incelendiğinde bazı maddelerin farklı faktörler altında birbirine yakın (0,1 den az) faktör yüküne sahip olduğu tespit edilmiştir. Bir madde 1 den fazla faktör altında önemli yüke sahipse ve yükler arasındaki fark 0.1 den azsa yani her faktörde eşit bulunuyorsa bu maddenin hangi faktörde yer aldığına karar verilemez (Büyüköztürk, 2002). Faktörler arasında ayırımın net olabilmesi ve maddelerin yapıda karışıklığa sebep olmaması için 6, 7, 12, 13, 14, 20, 22 ve 26 numaralı maddeler ölçek setinden çıkarılmıştır. Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeği 13 maddeli bir yapı haline gelmiştir. Ölçeğin son hali ile yapılan faktör analizinde korelasyon matris değeri 0 dan büyük, Kaiser Meyer Olkin değeri 0,886, Bartlett testi anlamlı ($p < 0,05$) bulunmuş böylece datanın faktör analizine uygun olduğuna karar verilmiştir (Tablo 4.3.).

Tablo 4.3. KMO ve Bartlett's Sphericity Değerleri

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy 0,886

Adequacy.

Bartlett's Sphericity	Test of Approx. Square	Chi- 1066,799
	df	78
	Sig.	0,000

Analiz sonuçları tek faktörlü yapı seçiminin daha uygun olacağını gösterdi. Tablo 4.4. incelendiğinde, 13 maddeli son analizde tek faktörlü yapının toplam varyansın 46,741 ini tek başına açıkladığı görüldü ve bu varyans açıklama oranı oldukça yüksektir.

Tablo 4.4. Açıklanan Varyans Tablosu

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	6,076	46,741	46,741	6,076	46,741	46,741
2	1,440	11,080	57,820			
3	1,112	8,552	66,373			
4	0,770	5,925	72,298			

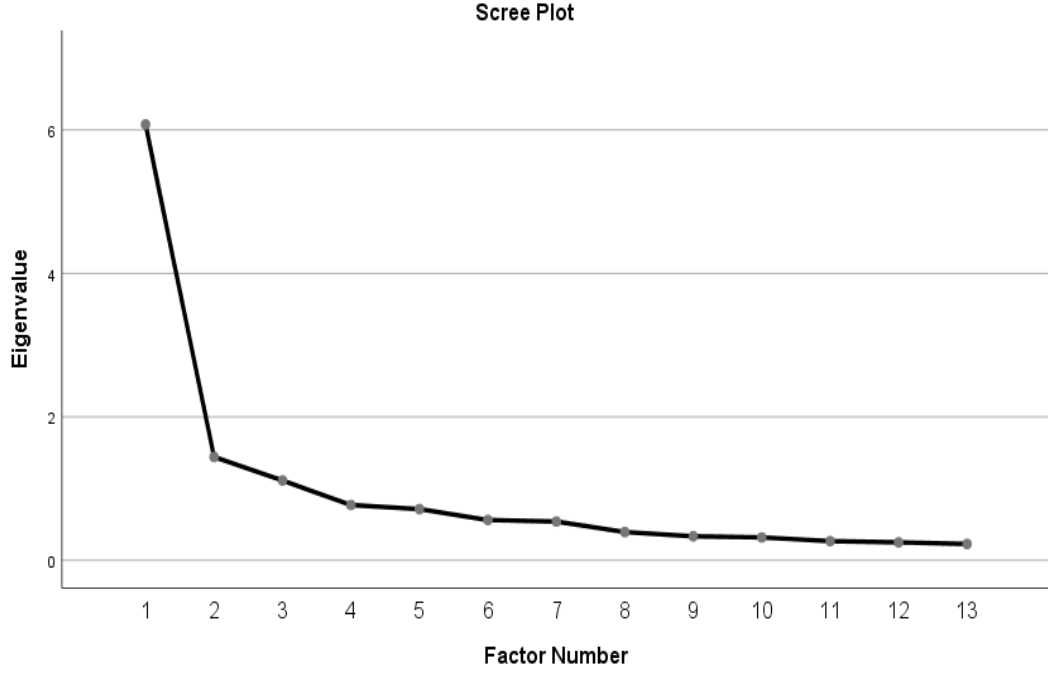
Tablo 4.4. (devamı)

5	0,713	5,482	77,779
6	0,561	4,316	82,095
7	0,540	4,150	86,245
8	0,393	3,024	89,270
9	0,334	2,572	91,841
10	0,319	2,450	94,292
11	0,266	2,045	96,337
12	0,250	1,920	98,257
13	0,227	1,743	100,000

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Şekil 1.'da görülen scree plot grafiğine göre tek faktörlü yapıdan sonraki 2 kırılmanın dikkat çekici seviyede olmadığı görülmüştür. Bu sonuç, scree plot analizinin de tek faktörlü yapıyı desteklediğini göstermektedir. 3 faktörlü yapı seçildiğinde faktörlerden birinde 3 madde diğerinde 4 madde bulunacaktı. 2. ve 3. faktör altında yer alan maddelerin aynı zamanda birinci faktör altında da önemli seviyede bulunduğu tespit edildi. Birinci faktörün tüm maddeler için önemli faktör yüküne sahip olması da tek faktörlü yapıyı seçmemizi destekledi. Son olarak tek faktörlü yapının seçimindeki diğer bir önemli şey parsimoni ilkesidir. Parsimoni ilkesi; aynı şartlara sahip iki yapının seçilmesi gerekiyorsa en basit ve en sade olanı tercih etmeyi tavsiye eder. Maddelere bakınca biz mantıklı faktör ismi veremiyorsak, parsimony ilkesi gereği çok faktörlü yapı; fazlalık ve lüzumsuz olur ve sadelik tercih edilmelidir (Yaşlıoğlu, 2017).

Yukarıda bahsedildiği gibi, maddelerin faktörlere dağılımını, faktör yüklerini, açıklanan toplam varyans miktarını, scree plot grafiğini incelediğimizde tek faktörlü yapının uygun olduğu görüldü. Çok faktörlü yapıyı tercih etmememizin nedenlerinden biri de parsimoni ilkesidir. Tek faktörlü yapının daha uygun olduğuna, bahsi geçen kriterler ve parsimoni ilkesiyle karar verildi.

Şekil 4.1. Açıklayıcı Faktör Analizine İlişkin Scree Plot Grafiği

Aşağıdaki component matrix sonuçlarına göre ölçek maddelerinin 1. Faktör ile arasındaki korelasyonunun 0,530 ve 0,822 arasında değiştiği görülmüştür (Tablo 4.5.).

Tablo 4.5. Faktör Yükleri Tablosu

Component Matrix	
	1. Faktör
SMVPE10	0,822
SMVPE16	0,757
SMVPE5	0,744
SMVPE2	0,738
SMVPE9	0,721
SMVPE3	0,713
SMVPE4	0,710
SMVPE11	0,660
SMVPE1	0,646
SMVPE24	0,617
SMVPE18	0,614
SMVPE25	0,552
SMVPE15	0,530

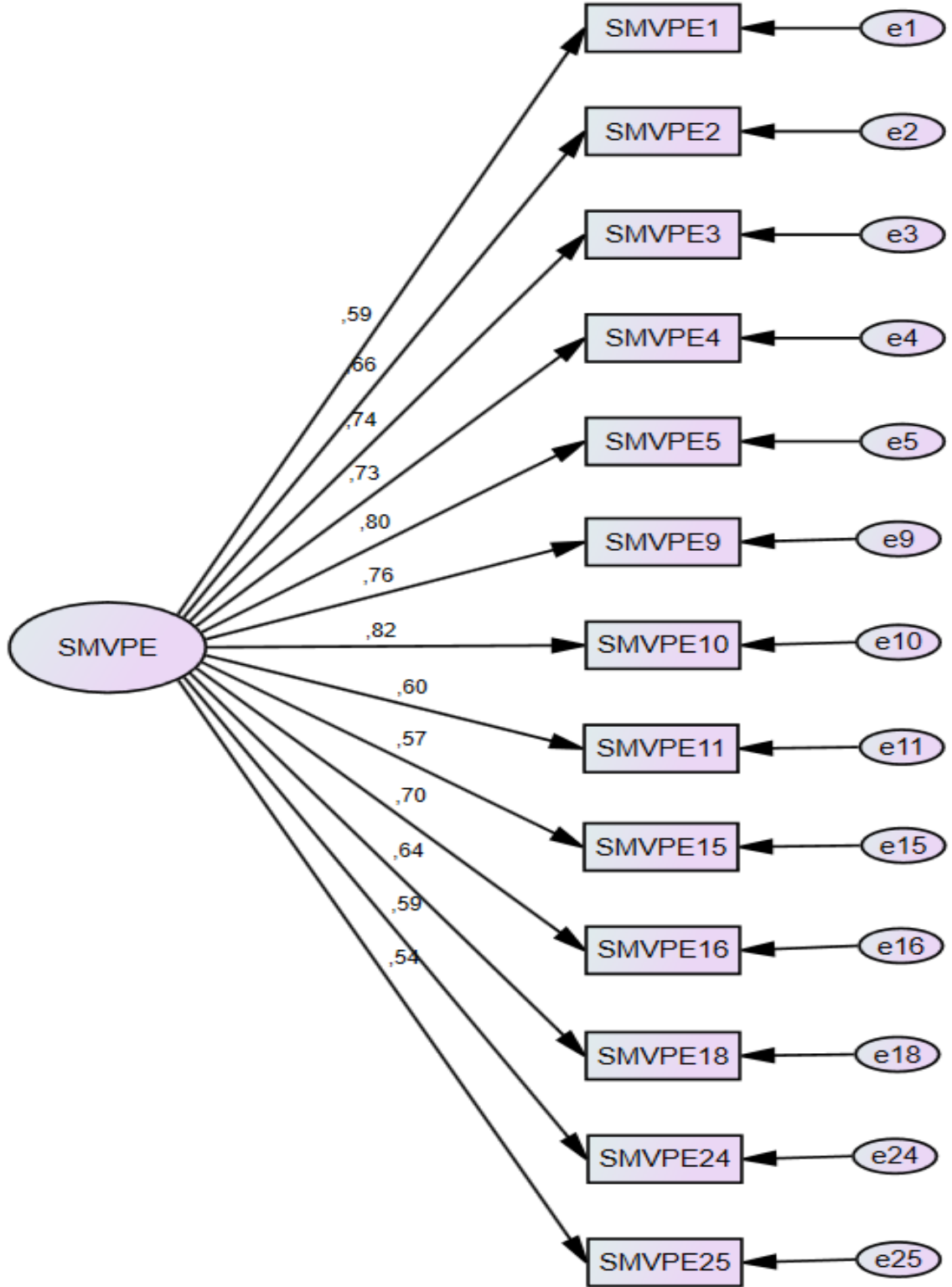
Extraction Method: extracted. Principal Component Analysis.
a. 1 components

4.2.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi

Doğrulayıcı Faktör Analizi için IBM Amos 21 programı kullanılarak, açımlayıcı faktör analizinde elde edilen tek faktörlü ölçek yapısı doğrulanmak amaçlanmıştır. Tablo 4.6. ve Şekil 4. 2.'de sunulan bilgilerle, tek faktörlü ölçek yapısı ile kurulan yapısal eşitlik modellemesinden elde edilen uyum değerleri tek faktörlü yapının uygun olduğunu doğrulamıştır.

Tablo 4.6. Tek Faktörlü Yapının Uyum Bulguları

	Uyum Değerleri	Karar
CMIN/DF	1,607	Uygun
TLI	0,956	Uygun
CFI	0,968	Uygun
NFI	0,921	Uygun
RMSEA	0,062	Uygun

Şekil 4.2. Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeği (SMVPE) Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli

4.3. Güvenilirlik Analizi

4.3.1. Test Tekrar Test Yöntemi

13 maddelik ölçeğin katılımcılara 2 kez uygulanması ile elde edilen toplam skorları arasında fark olup olmadığı istatistiki olarak analiz edilmiştir. Her iki zaman noktasında uygulanan ölçek toplam skorlarının normal dağıldığı tespit edildi, bu yüzden Bağımlı örneklem t testi uygulandı.

Analiz sonucuna göre 2 zaman noktasında alınan ölçüm skorları arasında ($M_1=57,11$, $SS_1=20,98$, $M_2=57,77$, $SS_2=21,29$) istatistiki olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($t=-0,384$, $p=0,702$).

Ölçeğin zamansal olarak güvenilir bir ölçek olduğuna karar verilmiştir.

4.3.2. Alternatif Ölçek Yöntemi

Tablo 4.7. SMVPE ve ÇMK Pearson Korelasyon Analizi

		SMVPE1	ÇMK
SMVPE1	Pearson Correlation	1	
	Sig. (2-tailed)		
	N	322	
ÇMK	Pearson Correlation	,654**	1
	Sig. (2-tailed)	0,000	
	N	322	322

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Geliştirilen SMVPE ölçeği ile ÇMK ölçeği arasında korelasyon olup olmadığı araştırılmıştır. Analizde Pearson korelasyon metodu kullanılmıştır. Tablo 4.7 'de görüldüğü üzere, SMVPE ve ÇMK ölçekleri arasında istatistiki olarak anlamlı pozitif bir korelasyon bulunmaktadır ($R=0,656$, $p<0,001$). Buradan çıkarımla ölçeğimiz ile ÇMK ölçeğinin benzer yapıları ölçtüğüne karar verilmiştir.

4.3.3. İç Tutarlılık

İç tutarlılık ya da Cronbach Alpha güvenirlik yöntemi ile maddelerin birbirleriyle uyumu ve tutarlılığı araştırılmıştır. Cronbach Alpha değeri 0,91 olarak bulunmuştur, ölçeğimizin yüksek seviyede tutarlı olduğu tespit edilmiştir. Pilot çalışmadan elde edilen Chronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ,85 ile yakın değerlere sahip olduğu görülmüştür.

Özetle, ölçeğin 46,741 varyans açıklama oranı ile yeterli seviyede ölçülmek istenen yapıyı ölçtüğü tespit edilmiştir. İç tutarlılık katsayısı 0,910 bu değer yüksek seviyede iç tutarlılık olduğunu göstermektedir. Test tekrar test yöntemi ile zamanın farklı noktalarında ölçeğin tutarlı ölçüm yaptığı bulunmuştur. Alternatif form yöntemi ile ölçeğin geniş bir etki büyüklüğü ile benzer bir leğle korele olduğu görülmüştür. Yapılan geçerlik ve güvenirlik analizleri göstermiştir ki, leğek oldukça geçerli ve güvenilirdir. leğekten alınan toplam skor (norm değer) 57,25 dir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeği'ne ait değerlendirmeler yapılmıştır. İstatistiki analiz sonucu elde edilen veriler literatür ışığında tartışılmıştır. Araştırmanın sınırlılıklar ve ileriki çalışmalar için gerekli önerilerden oluşmaktadır.

5.1. Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeği'nin Psikometrik Özellikleri

Bu araştırmada sosyal medya kullanıcılarında sosyal medya platformlarının kullanımı sırasında oluşabilecek veri paylaşım endişesini ölçebilecek ölçüm aracı geliştirmeye odaklanılmıştır. Sosyal medyada veri paylaşım endişesi ölçeği geliştirme sürecinde endişe deneyiminin boyutlarını değerlendirmeye yönelik parametreler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

Bir ölçek geliştirme çalışması olan bu araştırmada, online (çevrimiçi) kişisel güvenlik ve gizlilikle alakalı kaygıları esas alan ölçekler derinlemesine incelenerek, daha spesifik bir alan olan sosyal medya kullanımına dair endişeye odaklanılmıştır. Literatürdeki ilgili mevcut ölçekler; Buchanan ve arkadaşları (2007) tarafından geliştirilen İnternet Kullanımına Yönelik Çevrimiçi Gizlilik Endişesi Ölçeği, Smith ve arkadaşları (1996) tarafından geliştirilen Online Bilgi Gizliliği Endişesi Ölçeği ve Stewart ve Segars (2002)'ın Organizasyonlarda Bilgi Gizliliği Endişesi Ölçeği detaylı olarak incelenmiştir. Kaygı ile tetiklenen endişe seviyesini tespit edebilme gayesini gözeterek 24 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur.

Ölçüm aracı, görünür eylem ve zihinsel eylem olarak iki parametreye ayrılabilir şekilde hazırlanmıştır. Bu iki parametrede sosyal medyada veri gizliliği kaygısının kullanıcılarında sebep olabileceği davranış değişikliği ve zihinsel bir eylem olarak endişeye dönüşmesi ele alınmıştır. Ölçek geliştirme sürecinde izlenmesi gereken aşamalar ve oluşturulan ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik analizi için Boateng ve

arkadaşları (2018) ve Tezbaşaran (1997) makaleleri detaylı bir şekilde incelenerek gerekli prosedür takip edilmiştir.

Kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla, 24 maddeden oluşan ölçek, uzman bir ekibin değerlendirmesine sunuldu. Ekipten alınan öneriler neticesi 1 soru çıkarılmış 3 soru eklenmiştir, bu şekilde 26 maddelik ölçek havuzu oluşmuştur. Kapsam geçerliliği sağlanan ölçek, görünüş geçerliliğini de sağlamak için psikoloji alanında çalışan 20 uzmana ölçek maddelerini değerlendirmesi ve katılımcı olarak soruları kendine uygun bir şekilde cevaplaması istenilmiştir. Bu değerlendirme neticesinde Chronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,85 bulunmuştur. Görünüş ve kapsam geçerliliği sağlanan 26 maddelik Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçek maddeleri Google Form üzerinden online olarak katılımcılara uygulanmıştır.

Araştırma hipotezlerini test etmek için 138 kadın ve 187 erkek olmak üzere toplamda 325 kişiye ulaşılmıştır. Araştırma katılım kriterine uygun olmayan 3 kişi veri setinden çıkarılmıştır.

Araştırmada katılımcılarının yaş ortalaması 36,87' dir. Veri setinin çoğunluğu erkek (%57, 5), evli (%65,5), üniversite mezunu (%57,1), çalışan (%77), gelir düzeyi ortalama olarak 5-10 Bin TL olan (%33,5), sosyal medya platformlarını 5 yıl ve daha fazla süredir kullanan (%86,6) ve sosyal medyada kişisel hesap çalınması gibi online bir tehdide maruz kalma oranı düşük olan (%26,1) katılımcılardan oluşmaktadır.

Tabachnick ve Fideli (2001), istatistiksel analizde; katılımcıların uç değerlere sahip olabileceklerini ve bu katılımcı değerlerinin faktör analizinde daha fazla etkisi olabileceğinden dolayı bu katılımcıların araştırmadan çıkarmanın daha doğru olduğunu tavsiye etmektedir. Bu sebeple, ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek amacıyla veri seti ile yapılacak açımlayıcı faktör analizi öncesi uç değerlere sahip katılımcıları tespit etmek amacı ile her bir katılımcının her bir madde için z skor değerleri hesaplanmış ve uç değerlere sahip katılımcı olmadığı tespit edilmiştir. Ardından, 161 katılımcı ile analize devam edilmiştir.

Açımlayıcı faktör analizi öncesinde yapılan varyans hesaplamasında 26 madde ile analize gidilmiştir fakat 5 madde (8, 17, 19, 21 ve 23) düşük madde korelasyonu nedeniyle çıkarılmıştır. Field (2009), bir maddenin diğer maddeler ile 0,8'in üzerinde

ilişki gösteriyor ise iki maddenin aynı şeyi ölçtüğü anlamına geldiğini ve ölçekten çıkarılması gerektiğini ifade eder. Korelasyon analiz sonuçlarında 0,7 üzerinde madde bulunmadığından dolayı doğrusallık nedeni ile madde çıkarılmamıştır.

Geriye kalan 21 madde ile yeniden yapılan faktör analizinde madde korelasyonu 0,1 değerinin altında kalan 8 madde (6, 7, 12, 13, 14, 20, 22 ve 26) tespit edilmiştir. Ayrıca, bu 8 madde düzensiz bir dağılım gösterdiği ve tek faktörlü yapı tercih edildiğinde de önemli bir yükü olmadığı tespit edilmiştir. Bir madde birden fazla faktör altında önemli yüke sahipse ve yükler arasındaki fark 0,1'den azsa yani her faktörde eşit bulunuyorsa bu maddenin hangi faktörde yer aldığına karar verilemez bu sebeple ölçekten çıkarılması gerekir (Büyüköztürk, 2002). Bu bulgular göz önünde tutularak; 6, 7, 12, 13, 14, 20, 22 ve 26 numaralı maddeler ölçek setinden çıkarılmıştır.

Ölçek havuzunun 13 maddeye ulaşmış hali ile verilerin faktör analizine uygunluk durumuna bakılmıştır. Örneklem yeterliği için KMO değeri ve değişkenler arasında korelasyon uyumu için Bartlett testine bakılmış ve sonuçların anlamlı çıkması ile faktör analizine geçilmiştir. Yapılan faktör analizinde varyans tablosu ve scree plot grafiği incelendiğinde geliştirilen ölçeğin tek faktörden oluşması uygun görülmüştür. Ölçek maddeleri oluşturulurken göz önünde bulundurulacak görünür eylem olarak endişe ve zihinsel bir eylem olarak endişe şeklinde iki faktöre ayrılabilmesi varsayımı parsimoni ilkesi gereği uygun olmadığı düşünülmüştür. Parsimoni ilkesi, yapıyı doğru şekilde tanımlayan ve seçilebilecek en sade yapıdır. Tek faktörlü yapı için faktör yükleri tablosuna bakıldığında faktör yüklerinin yapıyı iyi açıklayabilen değerlerde olduğu görülmektedir. Tek faktörlü yapının uygunluğu yapısal eşitlik modellemesiyle de doğrulanmıştır.

Geçerliliği ispatlanan SMVPEÖ'nun güvenilirlik analizi için test tekrar test yöntemi, alternatif ölçek yöntemi ve iç tutarlılık yöntemi kullanılmıştır.

Geliştirilen ölçek iki hafta ara ile aynı katılımcılara uygulanmıştır, katılımcılardan elde edilen veri seti test tekrar test yöntemi ile analiz edilmiştir. Karakoç ve Dönmez (2014), kararlılık katsayısı olarak da bilinen test tekrar test yöntemi neticesinde iki zaman aralığında çıkan ilişki katsayısı 1 değerine yakın olmakla birlikte .70 ve üzeri değerlerin güvenilirlik açısından yeterli olduğunu belirtmektedir. Bu araştırmada geliştirilen ölçek ilişki katsayısı .702 olarak bulunmuştur. Bu sonuç göstermektedir ki

geliştirilen ölçek farklı zamanlarda uygulandığında kararlı sonuçlar verecektir, zamana karşı kararlılık güvenilirliği vardır.

Araştırmada geliştirilen ölçek ile eşdeğer ölçüm yapabilecek olan Çevrimiçi Mahremiyet Kaygısı Ölçeği araştırmanın ilk aşamasında aynı zamanda katılımcılara uygulanmıştır. Veri yapısına bağlı olarak Pearson korelasyon katsayıları ile eşdeğerlik katsayısı hesaplanmıştır ($R=0,656$, $p<0,001$). Bu iki ölçeğin arasında anlamlı düzeyde korelasyon tespit edilmiştir.

Ölçek maddelerinin iç tutarlılık katsayısını bulmak için Cronbach's Alpha yöntemi kullanılmıştır. Karakoç ve Dönmez (2014), Cronbach's Alpha tutarlılık katsayısının 0,80 ve 1,00 değeri aralığında olması geliştirilen ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu anlamına geldiğini belirtmiştir. Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeğinin Cronbach's Alpha değeri .91 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeği maddelerin birbiri ile tutarlı olduğu ve maddelerin homojen dağıldığını göstermektedir. Elde edilen bu değerler, Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeği'nin güvenilirlik açısından oldukça güvenilir sonuçlar verdiği anlamına gelmektedir.

Güvenilirlik, geçerlilik analizinin yapıldığı örneklemin ölçekten aldığı norm değeri 57,25 tir. Bu durum göstermektedir ki araştırmanın örneklemi bu ölçekten 57,25 sosyal medyada veri paylaşım endişe değeri almıştır.

Araştırma sonuçları itibariyle 18- 65 yaş arası bireyler için sosyal medyada veri paylaşım endişesini ölçmede güvenilirlik ve geçerlilik açısından kabul görmüştür.

5.2. Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeği Puanlarının Değerlendirilmesi

Araştırmanın sonuçlarını etkileyebilecek değişkenlerden biri olan katılımcıların demografik bilgilerine bakıldığında, SMVPEÖ puanları yaşı, cinsiyeti, medeni durumu, eğitim durumu, kullandığı sosyal medya hesap sayısı, online bir saldırıya maruz kalma durumu ve ruhsal hastalık geçmişi değişkenlerine göre incelenmiştir.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında daha önce online saldırıya maruz kalan (%26,1) ve kalmayan (%73,9) katılımcıların veri paylaşım endişesi sonuçları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($t=0,948$, $p>0,05$). Bu sonuç daha önce online saldırıya maruz kalan grubun, daha önce saldırıya maruz kalmayanlara göre daha yoğun bir endişesi olmadığına işaret etmektedir. MacGregor (1991) , tehdit yaratan olaylardan önce veya sonra endişenin ortaya çıkması, endişe yaratan olayların bireyler üzerindeki etkisinin hafiflemesine de sebep olabileceğini ifade etmiştir. Endişenin olaylardan ziyade içsel yaşantılar ve bilişsel süreçlerle alakalı olduğunu vurgulamıştır.

Geliştirilen ölçeğin zihinsel eylem ve görünür eylem olarak iki boyuttan oluşması beklenirken genellikle görünür eylemi ölçmeyi hedefleyen maddelerin madde içi korelasyonu düşük olmasından dolayı ölçekten çıkarılmıştır. Bu maddeler;”12. Sosyal medya uygulamalarının, verilerimi pazarlamasından dolayı reklam amaçlı çok sayıda e-posta veya mesajlar aldığımı düşünüyorum,17. Sosyal medyada veri paylaşım endişesinden dolayı anonim hesap (kişisel bilgilerimi içermeyen; sahte, çakma) kullandığımı oluyor, 19. İzin olmadan sosyal medya paylaşımlarımın kullanılabileceği endişesi nedeniyle uyku sorunları yaşıyorum, 21. Detaylı kişisel verilerimi (T.C. kimlik numaramı, doğum tarihim ve finansal bilgilerimi vb.) talep eden sosyal medya sitelerine üye olmadığımı fark ediyorum, 23. Veri paylaşımı endişelerim nedeniyle, sosyal medya platformlarındaki online satış mağazalarından alışveriş yapmam. Bu durumun 2 sebepten kaynaklanabileceği düşünülmüştür. Birincisi, ölçek katılımcılarda kaygı ile tetiklenen görünür davranışları değil sadece zihinsel eylemleri ölçmektedir. İkincisi, veri paylaşım kaygısı görünür eylemlere dönüşmemekte sadece zihinsel eylemi tetiklemektedir.

Araştırma bulgularını bakıldığında ölçeğin zihinsel bir eylem olarak endişeyi değerlendirebildiği fakat konu ile ilişkili görünür tepkileri değerlendiremediği anlaşılmaktadır.

5.3. Araştırmanın Katkıları

Araştırmanın ana amacına uygun olarak, sosyal medyada veri paylaşım endişesini tespit etmeye yönelik ve klinik uygulamalarda kullanılabilecek ölçüm aracı oluşturulmuştur. Sosyal medya kullanımı sırasında paylaşılan kişisel verilerin, gizli

kalmayabileceğine yönelik endişeyi ölçmek için oluşturulan ölçek güvenilir ve geçerli bulunmuştur.

Sosyal medyada veri paylaşımından doğan endişeyi ölçen ölçek olması sebebiyle literatüre derinlik sağlayacağı beklenmektedir. 13 maddelik SMVPÖ online ya da çevrimiçi ortamlardan daha spesifik bir alan olan sosyal medyaya yönelik olması ve kaygıdan ziyade endişeyi ölçecek olması sebebiyle literatürdeki ölçeklerden farklı ve hedef odaklı ölçüm yapmaya fırsat sunacaktır.

Sosyal medyaya dair araştırma yapmak isteyen araştırmacılar, Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeğini, araştırmalarında nicel bir ölçüm aracı olarak kullanma imkânı bulacaktır. Ayrıca, Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçeği, sosyal medyanın bireyler üzerine etkilerini merak eden psikiyatristler, psikologlar, sosyal çalışmacılar, şirketler ve devlet kurumları tarafından kullanılabilir.

5.4. Araştırmaya Ait Sınırlılıklar ve Öneriler

Her araştırmada olduğu gibi bu araştırmanın da çeşitli sınırlılıkları vardır. Araştırma sınırlılıkları incelendiğinde temel kısıtlılıklardan biri sosyal medya yeni kullanılmaya başlayan ve yeni çalışılan alanlardan biri olmasıdır.

Araştırmaya ait diğer önemli bir sınırlılık ise katılımcıların demografik açıdan normal dağılım göstermemesidir. Uygun örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılan örneklemin yaş ortalamaları 36, 87' dir. Araştırmanın katılım kriteri gereği sosyal medyayı daha çok kullanan 18 yaş altı bireyler araştırmaya dahil edilmemiştir. Bu, durum araştırma için belirgin bir sınırlılıktır. Cha (2010), üniversite öğrencileri ile yaptığı gizlilik endişesi ve sosyal medya kullanımına dair yaptığı araştırmada, yaş ile internet kullanım süresinin negatif ilişkisi olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, genç yetişkin (18 -25 yaş) katılımcı sayısı oldukça azdır. Katılımcıların % 77 si çalışan (sosyal medyayı kullanma imkanı daha az olan) bireylerden oluşmaktadır. Öğrenci veya çalışmayan katılımcıların oranı oldukça az; %23 olduğu görülmektedir. Ayrıca, katılımcıların eğitim düzeyleri de oldukça uzak değerlerde dağılım göstermektedir (% 3 ilkokul, %57,1 üniversite). Katılımcıların, ağırlıklı olarak orta yaş, çalışan ve üniversite mezunu bireylerden oluşması ortaya çıkan sonuçların değerlendirilmesinde sınırlayıcı bir faktör olarak karşımıza çıkar.

Sonraki çalışmalarda demografik özellik olarak daha homojen dağılım gösteren ve daha spesifik gruplarla ölçek psikometrik özelliklerinin çalışılması önemli olacaktır. Yalnızca belirli bir yaş grubundan; örneğin, 18 -25 yaş bireylere yönelik sosyal medyada veri paylaşım endişesini ölçmeyi hedefleyen çalışmalar yaparak karşılaştırmalarda bulunulabilir.

Çalışmanın bir diğer sınırlılığı da kesme değerinin tespit edilmemiş olmasındır. Endişenin patolojik düzeyinin belirlenmesi için sonraki çalışmalarda SMVPEÖ ve işlevselliğin bozulduğu gösteren parametrelerin kullanılmasıyla bir kesme puanı hesaplanması beklememektedir.

Bununla birlikte nitel verilerin de elde edilebileceği yeni parametrelerle ölçümün derinleştirilmesi tavsiye edilir.

REFERANSLAR

- Adıgüzel, A. (2018). *Üniversite Öğrencilerinde Gündemi Kaçırma Korkusu, Problemlili Akıllı Telefon Kullanımı, Problemlili İnternet Kullanımı Ve Yaşantısal Kaçınmanın Cep Telefonu Bağlantısını Kaybetme Korkusuna Yönelik Modelin Sınanması Muğla İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi.
- American Psychological Association. (n.d.). Anxiety In Encyclopedia and APA dictionary of psychology. Retrieved January 18, 2022, from <https://www.apa.org/topics/anxiety>
- Aslan, T. (2020). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kaygılarının sosyal medya bağımlılıklarını yordayıcı rolünün incelenmesi.
- Alakurt, T. (2017). Adaptation of Online Privacy Concern Scale into Turkish culture. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 7(4), 611-636
<http://dx.doi.org/10.14527/pegegog.2017.022>
- Baltacı, Ö. (2019). The Predictive Relationships between the Social Media Addiction and Social Anxiety, Loneliness, and Happiness. *International Journal of Progressive Education*, 15(4), 73-82.
- Barry C T, Sidot C, Briggs S, Reiter S & Lindsey R (2017) Adolescent social media use and mental health from adolescent and parent perspectives. *Journal of Adolescence*(61), 1-11.
- Boateng GO, Neilands TB, Frongillo EA, Melgar-Quinonez HR & Young SL (2018) Best Practices for Developing and Validating Scales for Health, Social, and Behavioral Research: A Primer. *Front. Public Health* 6:149. doi: 10.3389/fpubh.2018.00149
- Borkovec, T . D (1984) Worry: a potentially valuable concept. *Behav. Res. Ther.* Vol. 23, No. 4, pp. 481-482,
- Borkovec, T. D. (1994). The nature, functions, and origins of worry. In G. Davey, ve F. Tallis (Eds.), *Worrying: Perspectives on theory, assessment and treatment* (pp. 5- 33). Chichester: John Wiley ve Sons.
- Borkovec, T. D., Alcaine, O. M., & Behar, E., (2004). *Avoidance Theory of Worry and Generalized Anxiety Disorder*. *Generalized Anxiety Disorder Advances In Research And Practice* (1. baskı) içinde (s. 77-109). The Guilford Press: NY.
- Borkovec, T.D., & Inz, J. (1990). The nature of worry in generalized anxiety disorder: A predominance of thought activity. *Behaviour Research and Therapy*, 28(2), 153- 158. [https://doi.org/10.1016/0005-7967\(90\)90027-g](https://doi.org/10.1016/0005-7967(90)90027-g)

- Borkovec, T. D., & Newman, M. G. (1998). *Worry and generalized anxiety disorder*. A. S. Bellack, ve M. Hersen (Series Eds.), ve P. Salkovskis (Vol. Ed.), *Comprehensive clinical psychology: Vol. 6. Adults: Clinical formulation and treatment*. (s. 439-459). Oxford, England: Pergamon Press.
- Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210-230.
- Buchanan, T., Joinson,, A.,Paine Schofield, C., & Reips, U., (2007). Development of measures of online privacy concern and protection for use on the Internet. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*. 58. 157-165. 10.1002/asi.20459.
- Buckner, J. D., Zvolensky, M. J., Farris, S. G., & Hogan, J. (2015). Social anxiety and coping motives for cannabis use: The impact of experiential avoidance. *Psychology of Addictive Behaviors*, 28(2), 568-574.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör Analizi: Temel Kavramlar ve Ölçek Geliştirmede Kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 32 (32) , 470-483 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kuey/issue/10365/126871>
- Cha, J. (2010). Factors affecting the frequency and amount of social networking site use: Motivations, perceptions, and privacy concerns. *First Monday*, 15(12). <https://doi.org/10.5210/fm.v15i12.2889>
- Çömlekçi, M.F., &Basol,O, (2019). Gençlerin Sosyal Medya Kullanım Amaçları İle Sosyal Medya Bağımlılığı İlişkisinin İncelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 17. 173-188. 10.18026/cbayarsos.525652.
- Davey, G. C., & Wells, A. (Eds.). (2006). *Worry and its psychological disorders: Theory, assessment and treatment*. John Wiley & Sons.
- Eroğlu, Ş. (2018). Dijital Yaşamda Mahremiyet (Gizlilik) Kavramı ve Kişisel Veriler: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Mahremiyet ve Kişisel Veri Algılarının Analizi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 35 (2) , 130-153 doi : 10.32600/huefd.439007
- Fidan, Z & Acar Şentürk, Z.(2016).*Sosyal Medyada İletişim ve Kadınlar Üzerine Bir Değerlendirme*.inif e- dergi
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Gifford, E. (1996). Experiential avoidance and behavioral disorders: A functional dimensional approach to diagnosis and treatment. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*.
- Griffiths, M. D., & Kuss, D. (2017). Adolescent social media addiction (revisited). *Education and Health*, 35(3), 49-52.

- Guadagnoli E, % Velicer WF. Relation of sample size to the stability of component patterns. *Am Psychol Assoc.* (1988) 103:265–75. doi: 10.1037/0033-2909.103.2.265
- Hoyer, J., & Heidrich, S. (2009). Wann sind Sorgen pathologisch?. *Verhaltenstherapie, 19*(1), 33-39.
- Hirsch, C. R., Mathews, A., Lequertier, B., Perman, G., & Hayes, S. (2013). Characteristics of worry in generalized anxiety disorder. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry, 44*(4), 388-395.
- Karakoç, F., & Dönmez, L. (2014). Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Temel İlkeler. Tıp Eğitimi Dünyası / Mayıs 2014 / Sayı 40
- MacGregor, D., (1991). *Worry Over Technological Activities and Life Concerns.* , 11(2), 315–324. doi:10.1111/j.1539-6924.1991.tb00607.x
- Mathews, A. (1990). Why worry? the cognitive function of anxiety. *Behaviour Research and Therapy, 28*(6), 455–468. [https://doi.org/10.1016/0005-7967\(90\)90132-3](https://doi.org/10.1016/0005-7967(90)90132-3)
- Newman, M. G., Llera, S. J., Erickson, T. M., Przeworski, A., & Castonguay, L. G. (2013). Worry and generalized anxiety disorder: a review and theoretical synthesis of evidence on nature, etiology, mechanisms, and treatment. *Annual review of clinical psychology, 9*, 275–297. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-050212-185544>
- Semiz-Türkoğlu, H. (2018). Sosyal medya üzerinden mahremiyet farkındalığı ve değişimin ölçümlenmesine yönelik bir araştırma. *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences, 54*, 163-189 <https://doi.org/10.26650/CONNECTIST408216>
- Sibrava, N. J., ve Borkovec, T. D. (2006.). The Cognitive Avoidance Theory of Worry. *Worry and Its Psychological Disorders, 239–256.* doi:10.1002/9780470713143.ch14
- Smith, H. J., Milberg, S. J., & Burke, S. J. (1996). Information Privacy: Measuring Individuals' Concerns about Organizational Practices. *MIS Quarterly, 20*, 167-196. <http://dx.doi.org/10.2307/249477>
- Stewart, K. A., & Segars, A. H. (2002). An empirical examination of the concern for information privacy instrument. *Information systems research, 13*(1), 36-49.
- Uslu, M. (2021), Türkiye’de Sosyal Medya Bağımlılığı ve Kullanımı Araştırması/The Analysis of Social Media Addiction and Usage in Turkey. *Turkish Academic Research Review, 6* (2), 370-396. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tarr/issue/62824/933479>

- Uyumaz, G., Mor-Dirlik, E., & Çokluk, Ö. (2016). Açımlayıcı faktör analizinde tekrar edilebilirlik: kavram ve uygulama. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 16(2)*, 659- 675.
- URL1(2021) *Sosyal Medya İstatistikleri ve Gerçekler*
<https://www.websitehostingrating.com/tr/internet-statistics-facts/>
(11.09.2021 tarihinde erişilmiştir)
- Tabachnick, B. G, & Fideli, L.S. (2001). *Using Multivariate Statistics* (Fourth Edition). Ally And Bacon
- Türkiye İstatistik Kurumu (2019) Girişimlerde Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Girisimlerde-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2019-30573> Sayı: 30573
- Türkiye İstatistik Kurumu (2021) Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437) Sayı: 37437
- Vannucci A, Flannery K & Ohannessian C (2017) Social media use and anxiety in emerging adults. *Journal of Affective Disorders*(207), 163-166.
- We are Social (2020). Digital 2020: 3.8 Billion People Use Social Media <https://wearesocial.com/uk/blog/2020/01/digital-2020-3-8-billion-people-use-social-media/>(erişim tarihi 20.04.2021)
- We are Social, Hootsuit (2020). Türkiye’de İnternet Kullanım ve Sosyal Medya İstatistikleri, <https://dijilopedi.com/2020-turkiye-internet-kullanimi-ve-sosyal-medya-istatistikleri/> (erişim tarihi 20.04.2021)
- Yanık, A. (2016) Yeni Medya Nedir Ne Değildir? *Journal of International Social Research* . Vol. 9 Issue 45, p898-910. 13p.
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal Bilimlerde Faktör Analizi ve Geçerlilik: *Keşfedici ve Doğrulayıcı Faktör Analizlerinin Kullanılması* . İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 74-85
<https://dergipark.org.tr/en/pub/iuisletme/issue/32177/357061>
- Yengin, D. (2019) Teknoloji Bağımlılığı Olarak Dijital Bağımlılık *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication* - Volume 9 Issue 2, p. 130-144 doi no:10.7456/10902100/007

EKLER

EK A

ETİK KURUL ONAYI

Evrak Tarih ve Sayısı: 20.07.2022-15500

T.C.
İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu Başkanlığı

Sayı : E-71395021-020-15500
Konu : Büşra TAŞKESEN ACAR-Etik Kurul
Kararı

20.07.2022

İLGİLİ MAKAMA

Kurulumuza başvuran Büşra TAŞKESEN ACAR'ın "Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi Ölçek Geliştirme" isimli projesi; amaç, araştırma türü, veri toplama araçları, süreç ve işlemler, veri analizleri dikkate alınmak suretiyle 20.06.2022 tarihinde değerlendirilerek 2022/06-7 karar numarası ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi arz/rica ederim.

Prof. Dr. Alev ERKİLET
Başkan

EK B

KATILIMCI BİLGİLENDİRME VE ONAM FORMU

Araştırma Danışmanı: Doç. Dr. Hasan Turan KARATEPE

Araştırma Yürütücüsü: Psikolog Büşra TAŞKESEN ACAR

Araştırmanın Adı: Sosyal Medyada Veri Paylaşım Endişesi: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması

Araştırma Hakkında

Yukarıda ismi belirtilen araştırmacı tarafından İbn Haldun Üniversitesi kapsamında yürütülen bağımsız çalışmada amacımız; Sosyal Medya Kullanımı sırasında deneyimlenebilecek meydana veri gizliliği endişesi, 18- 65 yaş arası bireylerde, niceliksel olarak değerlendirilmesi ve olgunun yakından anlaşılmasını sağlamaktır.

Gizlilik

Tamamen bilimsel amaçlar doğrultusunda hazırlanmış bu çalışmada, araştırmayı yürüten kişilerden başkası bilgilerinize ulaşamaz. Size ait kişisel bilgiler gizli tutulacak, hiçbir şekilde kimseyle paylaşılmayacaktır.

Katılımcıdan İstenenler

Çalışmaya katılımda gönüllülük esastır. Formda bulunan sorulara size en uygun cevapları vermeniz gerekmektedir. Anketleri tamamlamak yaklaşık 15 dakikanızı alacaktır. Çalışmaya katılmayı reddettiğiniz her an çekilme hakkınız bulunmaktadır. Gerekçeli veya gerekçesiz istediğiniz zaman araştırmadan çekilebilirsiniz.

Katılımcı İçin Olası Riskler

Araştırmada yapılması istenecek görevlerden herhangi birinin risk faktörü oluşturacağı düşünülmektedir. Buna rağmen üstte de belirtildiği gibi çalışmadan dilediğiniz zaman çekilebilirsiniz. Kendinizi rahatsız hissettiğiniz herhangi bir durumda yukarıda ismi belirtilen araştırma yürütücüsü ile iletişime geçebilirsiniz.

Teşekkür ederiz.

Psikolog BūŖra TAŐKESEN ACAR

KATILIMCI ONAM FORMU

Katılımcı Bilgi Formundaki tūm açıklamaları okudum. Tarafıma konusu ve amacı belirtilen araŐtırma ile ilgili yazılı açıklama aŐađıda adı belirtilen Psikolog BūŖra TAŐKESEN ACAR tarafından yapılmıŐtır. AraŐtırmaya gūnūllū olarak katıldığımı, istediğim zaman gerekçeli veya gerekçesiz olarak araŐtırmadan ayrılabilceğimi biliyorum. Sūz konusu araŐtırmaya, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın kendi rızamla katılmayı ve Őleklere verdiğim cevaplarımın bilimsel araŐtırma için kullanılmasını onaylıyorum.

EK C

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Sosyal Medya: WhatsApp, Instagram, Twitter, Facebook, Tiktok, vb. uygulamalar.

1.Yaşınız:

2. Cinsiyetiniz

- Kadın
- Erkek
- Diğer

3. Medeni Durumunuz

- Evli
- Bekar

4.Eğitim Durumunuz

- İlkokul
- Ortaokul
- Lise
- Üniversite
- Yüksek lisans- Doktora

5. Gelir Seviyesiniz .

- Yok
- 3.000- 5.000 TL
- 5.000-10.000 TL
- 10.000-25.000 TL
- 25.000 ve üstü

6. Çalışıyor musunuz?

- Evet
- Hayır

7. Ortalama olarak kaç yıldır sosyal medya kullanıyorsunuz?

- 1 yıl ve daha az
- 2-4 yıl
- 5 yıl ve üzeri

8. Sosyal medya uygulamalarında toplamda kaç hesabınız var?(WhatsApp, Instagram, Twitter,Facebook, Tiktok vb.)
Bir uygulamada birden fazla hesap durumunuda göz önünde bulundurarak

9. Daha önce online olarak, hesap çalınması, dolandırıcılık vb herhangi bir tehdiide maruz kaldınız mı?

- Evet
- Hayır

10. Bildiğiniz kadarıyla psikolojik bir rahatsızlığınız var mı?

- Evet
- Hayır

11. Yanıtınız evet ise ilaç kullanıyormusunuz?

- Evet
- Hayır

12. İlaç kullanıyorsanız ismi nedir? Yazabilir misiniz?

13. Psikolojik destek alıyormusunuz veya daha önce aldınız mı?

- Evet
- Hayır

14. Şimdiye kadar herhangi bir psikiyatri servisinde yatışınız oldu mu?

- Evet
- Hayır

15. Size ulaşabileceğimiz aktif kullandığınız e-posta adresiniz. (2 hafta sonra birkaç ölçek maddesini yeniden değerlendirmesi için katılımcılara e -posta vasıtası ile ulaşılacaktır.)

EK D

SOSYAL MEDYADA VERİ PAYLAŞIM ENDİŞESİ ÖLÇEĞİ

Bu ölçek sosyal medyada veri paylaşım konusunda kaygı veren düşünceleri ölçmektedir. Maddelerin cevaplarının doğru veya yanlış yanı bulunmamaktadır. Lütfen, kendi içinizden geldi gibi sizin için en uygun ifadeyi işaretleyiniz.

Sosyal Medya: WhatsApp, Instagram, Twitter, Facebook, Tiktok, vb. uygulamalar

* Gerekli

1. Sosyal medyada, kişisel verilerimin, üçüncü şahıslara veya şirketlere pazarlandığına dair endişelerim vardır.*

Hiç katılmıyorum Tamamen katılıyorum

2. Sosyal medyadaki paylaşımlarımın, uygun olmayan bir şekilde başkalarına yönlendirilebileceği ihtimali beni endişelendirir.*

Hiç katılmıyorum Tamamen katılıyorum

3. Sosyal medyadaki kişisel verilerimin başkalarıyla paylaşabileceği endişesinden dolayı, sosyal medyayı daha az kullanmaya çalışıyorum.*

Hiç katılmıyorum Tamamen katılıyorum

4. Sosyal medyanın, güvenli bir yer olmadığını düşündüğümden dolayı sosyal medya girişlerimi ertelediğim oluyor.*

Hiç katılmıyorum Tamamen katılıyorum

5. Kişisel verilerimin güvende olmayabileceği fikri aklıma geldiğinde sosyal medyayı rahat kullanamıyorum.*

Hiç katılmıyorum Tamamen katılıyorum

6. Sosyal medyada, paylaşımlarımı oluştururken verilerimin, iznim dışında paylaşılacağından endişelenirim.*

Hiç katılmıyorum Tamamen katılıyorum

7. Daha önceki paylaşımlarımın çıkar amaçlı kullanılma riski nedeniyle, veri paylaşımı yaparken tüm olasılıkları düşünüp endişelenirim.*

Hiç katılmıyorum Tamamen katılıyorum

8. Sosyal medyada, veri gizliliği endişesinden dolayı, kişisel (aile fotoğraflarımı, konumumu, siyasi ve dini görüşlerimi içeren) paylaşımlar yapmıyorum.*

Hiç katılmıyorum Tamamen katılıyorum

9. Sosyal medyadaki kişisel verilerimin(fotoğraf vb.) iznim olmadan kullanılabileceği endişesinden dolayı arkadaş listeme sadece tanıdığım kişileri ekliyorum.*

Hiç katılmıyorum Tamamen katılıyorum

10. Sosyal medya hesabımda yaptığım paylaşımların daha sonra beni zor duruma düşürebileceğinden endişelenirim. *

Hiç katılmıyorum Tamamen katılıyorum

11. Sosyal medyada veri paylaşım endişesinden dolayı, paylaştığım verileri bir müddet sonra sildiğim oluyor.*

Hiç katılmıyorum Tamamen katılıyorum

12. Sosyal medyada güvende hissetmediğimden dolayı arkadaşlarım ve tanıdığım kişilerle de mümkün olduğunca sosyal medyadan etkileşim kurmamaya çalışırım.*

Hiç katılmıyorum Tamamen katılıyorum

13. Sosyal medyada arkadaşlarımdan gelen mesajların gerçekten kendilerinden gelmediğine ilişkin endişe duyarım.*

Hiç katılmıyorum Tamamen katılıyorum

EK E

ÇEVİRİMİÇİ MAHREMİYET KAYGISI ÖLÇEĞİ

* Gerekli

1. Gönderdiğiniz e-postanın, ilettiğiniz kişi dışında bir başkası tarafından da okunabileceği endişesini duyuyor musunuz?*

- Hiç
- Biraz
- Orta Düzeyde
- Oldukça
- Çok Fazla

2. Birine gönderdiğiniz e-postanın, uygun olmayan bir şekilde başkalarına yönlendirilebileceği endişesini duyuyor musunuz?*

- Hiç
- Biraz
- Orta Düzeyde
- Oldukça
- Çok Fazla

3. Birine gönderdiğiniz e-postanın, başkalarının görebileceği bir yerde çıktısının alınabileceği endişesinin duyuyor musunuz?*

- Hiç
- Biraz
- Orta Düzeyde
- Oldukça
- Çok Fazla

4. Bir bilgisayar virüsünün, sizin adınıza e- posta gönderebileceği endişesini duyuyor musunuz?*

- Hiç
- Biraz
- Orta Düzeyde
- Oldukça
- Çok Fazla

5. Aldığınız e-postaların, olduklarını iddia ettikleri kişilerden gelmediğine ilişkin endişe duyuyor musunuz?*

- Hiç
- Biraz
- Orta Düzeyde
- Oldukça
- Çok Fazla

6. Görünüşte gerçek (yasal, meşru vb.) bir internet adresi içeren e-postanın, sahte olabileceğine ilişkin endişe duyuyor musunuz?*

- Hiç
- Biraz
- Orta Düzeyde
- Oldukça
- Çok Fazla

7. İnterneti kullanırken; genel olarak kişisel mahremiyetiniz konusunda ne kadar endişe duyuyorsunuz?*

- Hiç
- Biraz
- Orta Düzeyde
- Oldukça
- Çok Fazla

8. Çevrimiçi kuruluşların, kendilerini doğru tanıtır tanıtmadıklarına ilişkin endişe duyuyor musunuz?*

- Hiç
- Biraz
- Orta Düzeyde
- Oldukça
- Çok Fazla

9. Bir web sitesine üye olurken ya da internette alışveriş yaparken çok fazla kişisel bilgi istenmesinden endişe duyuyor musunuz?*

- Hiç
- Biraz
- Orta Düzeyde
- Oldukça
- Çok Fazla

10. Çevrimiçi kimlik hırsızlığına maruz kalma konusunda endişe duyuyor musunuz?*

- Hiç
- Biraz
- Orta Düzeyde
- Oldukça
- Çok Fazla

11. Çevrimiçi ortamda, insanların kendilerini doğru tanıtmadıklarına ilişkin endişe duyuyor musunuz?*

- Hiç
- Biraz
- Orta Düzeyde
- Oldukça
- Çok Fazla

12. Daha önce kullandığımız başka bir bilgisayarda, sizinle ilgili bilgilerin bulunabileceğine ilişkin endişe duyuyor musunuz?*

- Hiç
- Biraz
- Orta Düzeyde
- Oldukça
- Çok Fazla

13. İnternette bir şey satın almak için kredi kartınızı kullandığınızda, kredi kartı numaranızın bir başkası tarafından ele geçirilebileceği endişesini duyuyor musunuz?*

- Hiç
- Biraz
- Orta Düzeyde
- Oldukça
- Çok Fazla

14. İnternette bir şey satın almak için kredi kartınızı kullandığınızda, kartınıza yanlış bir ödemenin yansıtacağı endişesini duyuyor musunuz?*

- Hiç
- Biraz
- Orta Düzeyde
- Oldukça
- Çok Fazla

ÖZGEÇMİŞ

Ad - Soyad:

Büşra Taşkesen Acar

Eğitim:

2011-2018 Orta Doğu Teknik Üniversitesi Psikoloji Lisans

Tamamladığı Eğitimler

SSCD-2 Bilişsel Davranışçı Psikoterapiler Derneği

BDT II. Düzey Bilişsel Davranışçı Psikoterapiler Derneği

Medaim Yanık: Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu II. Düzey Eğitimi

İş Deneyimi:

2021 Ocak – Devam eden Online Terapi

2020 Şubat - 2021 Eylül İPAM Klinik Başakşehir Online ve Yüzyüze Danışan
Takibi ve Süpervizyon

2018- Haziran - 2020 Nisan UNFPA ve Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı Mültecilere
Destek Projesi - (Psikolog)

2018 Aralık -2019 Kasım Okul Destek Projesi Esenyurt SHM Proje
Koordinatörlüğü (Aile Bakanlığı)

2017 Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim Araştırma
Hastanesi (yaz stajı)

2017 ODTÜ Tanıtım Ofisi (Tercih danışmanı)

2016 Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim Araştırma
Hastanesi (yaz stajı)

2016 Akran lider (2016 -2017 güz dönemi)